وشە.. جەلال عەبدوڵا ساڵح(حەمە)

نەوەستاوم بە بەردەوام بەخەم دا دەچمەوە دەزانم لە پشتی هەر وردبینییەکەوە هەشمەندیەک هەیە وام لەدەکات جیاواز بیربکەمەوە و باشتر بنووسم. ئەوانەی ئەمە و دوێنێ وەکوو یەک بەراورد دەکەن هەتاوی سبەی نابینن و شمشێری جەهل تیژ دەکەن.
جوانترین داهێنەرکان ئەوانەن کەنادەن و بەردەوامی بە خەپگەیاندن ئەدەن خوێندنەوە دایکی مەعریفەیە هەشنبیر سواکەرو و هەتیوی هیچ حیزبێک نییە ئەمەش هیوا و ئازادی ئەداتە جوان بنووسێت و ئاگای لە مەژووی خەی بێت.

بەهەی هەمانەوە زانیم لینین و ستالین درندەن نەک بەهەی هەزی سووپای سووریەوە. تەڵەستەی بازی دا بەسەر پشتی باوکی دا و شەڕ و ئاشتی نووسی و سامانی باوکی دابەش کرد و هەڕەهات لە یاسای خەزان، داب و نەریت بەگام خودا ئاگادارە بەهەی هەشمەندی چینایەتییەوە ئەو کارەی نەکرد. دەبوایە پەشکین لە پەناوی شیعر دا بکوژرایە نەک شەرەف! چونکی قورسایی زمانی هووسی لەسەر شانی بوو.
هیچ شوێنکەی دنیا هێندەی گوندەکەی خەم خەشویست نییە لەلام بەگام هەموو شار و مەڕەف و شارستانییەتی مرۆڤایەتی لای من جوانن و قورسایی مەژووی خەیان هەیە.
لەلای ژن خەیاڵی سپی ئەگەر دەنگی ئاو نەبێت گەرانی کەترە.

جەلال عەبدوڵا ساڵح(حەمە)

خەیاڵی سپی

لە بەردی سەبەرت هەکەوتم
درەختی سەو پەکەنی
کەتر گریا
دوو دەم لە هەوەستیان

لە ناوکی سەو دەچیت
کاتێک دەیکەنە چوار بەش
ناچیتە لای کەسیان
حەزدەکەیت تەنها
هەناسەیان هەبمژیت

هەموو هەژێک دەبمە دوو بەش

دەم لەو
لەلای دایکم گەرانی دەڵێ
لەرەش لە بەرچاوی هەبوارەکان
لەشقامەکانی تارەنتێ
پارچەکانی لەشم
بەدووای خەم دا هاداکەشم

کاتێک دەمان نەرن بۆ جەنگەکان
یان کاتێک دەمرین
پێش ئاو
با
ماچی تارمەکانمان دەکات

پێ درێی کرد
قاچ درێی کرد
هەنگاو درێی کرد لەگەڵ هەگا
کەچی ئەو نەگەیشتا
نەخێی لوول کرد
نە هەڵکشا

هەنگوێن دەڵێت
خۆشەویستی شیرینە
زوو تامی دەمرێت

هەژاری
عەیبەی کەمەڵایەتی نییە
بەڵکوو سەرشۆڕی
سەرکایەتییە

لە بازار
پێش کەلووپەڵ
هەزی کار
خێی دەفرۆشێت

پێتک وا لە ملی
هەموو جیهان دا
هەزی پارە های دەکێشە
دەپچڕێ
هەشمەندی لەدایک دەبێ

جوانترین منالی ئاو
خۆشیویستیی
ئادەم بە زەوی وت!

دوور مەڕۆ
گوڵێک لەڕ چاوەڕێتە
هێندەی باڵای ژیانێ

لەڕ هەموو ڕۆژێ
چوار جار هەڵدەکەوم
لە بەردی ئاوێ
هەورازی لێژ
باشترە لە دەشتی دەکاوی

شیعر تەمەن کورتە
پێشکین چووە جەنگاوە
لە بەر شەرەف کوژرا
نێک هەناوە

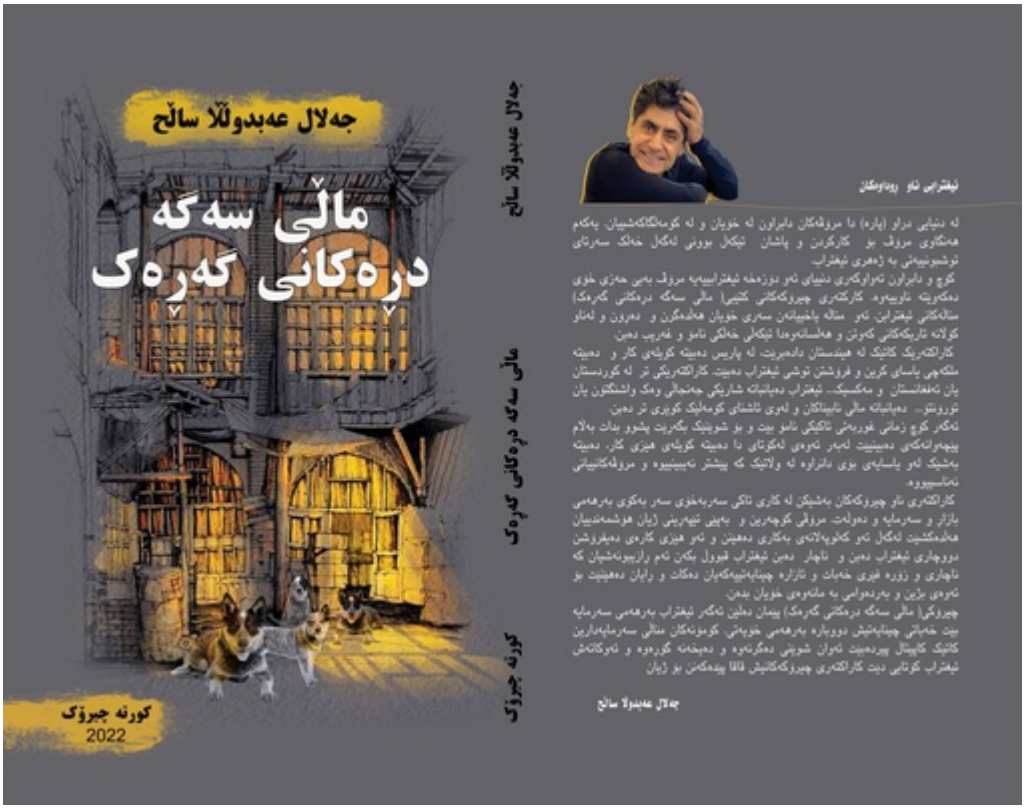
تەرمنتە گەڕام
بە شەقامی یانگ دا تێپەڕیم
چێپکێک پیچکم لە دووکانی ژنێک بینی
وامزانی لەپاڵ دایکمم

دوو کتێبی نووسەر جەلال عەبدوڵا ساڵح

ماڵی سۆگ دەکانی گەڵک ، ناونیشانی کەمەڵک کورتە چیرۆکی جەلال عەبدوڵا ساڵحە کە هاوکات لەگەڵ کەمەڵێ چیرۆکی ڤانیسا و باڵندەکانی ماریدا ، چاپ و بڵاو کرایەوە …
ماڵی سۆگ دەکانی گەڵک ، لە هەشت کورتە چیرۆک پێکهاتووە ، مراویەکانی نانکم ، کەشتیوانێکی داود ، سۆگکەی ئەوشۆ و دیقد ، بیرەوەریەکانی جەلال کرماشانی ، ماڵی سۆگ دەکانی گەڵک ،

پەیژەی ژیان ، مالی نابینا و مەتینە ، ڤیقا خان و کڤرونسکی ..

بەم نزیکانە کتێبی ڤانیسا و باڵندەکانی ماریۆ (چیرۆک) دووبارە چاپدەکرێتەوە

لە تارکی دا خەتی سپی.. جەلال عەبدوڵا ساڵح

تەم بم لەسەر پشتی هەڵە
لە ئاو دا گریانی هەم بم
هەشتا خەتکی سپیم
لەناو سەبەری بەرپەی تە

دەخولێتەوە بە چواردەورم دا دەنگێک
هاواری دابڕانی عەسرە لەگەڵ ئێوارە و لەگەڵ من لە تە
باز ئەدات بەسەر گەشتی دەم دا کرمێک
نە دەمرێت و نە دەکوژرێت و نە دەزێت

قرچە قرچ دەسووتێت داری تەمەن
دەڵێن لە بەر مەرگی گیتارە بە مەسیقا
بەم کەوتن و هەستان و نامەبونی ژیانمەوە
هەشتا خەم لەسەر گەڵی سەبەری تە

بەشی دەکەم لەگەڵ تیشکی خودا ڕووناکی تە
لەگەڵ مانگی ژیان ڕێک دەکەوم نەبمە دوژمنی شەو
بارانی ئاسمان دەناسێنم بە باخی سووتاو
هەشتا خەڵەمێشی سووتاوی عەرسم
لەسەر ڕێگای سەبەری تە

تا نامەیی دەگەینمە ئەو دیوی شار دەستی دەگرم
تا خشتی قەڵای کەنی باپیرم هەبێت دەیلاوێنم
بە چاوی دووریت سوێند دەخەم
گیرفانم پڕە لە قاڵەنچەی خەیاڵ
سوێندم بە گڕە سوێندم گوڵ
هەشتا خەڵەم لە ژێر سەبەری ڕەی هەتاوی تە

مەگری لە شەوی خەیاڵ دا
پێبکەنە کە دەیکوژن ئومێدم
لەبەرچاوت، لەسەر ڕێگات، لەبەر تە

سوند بو تیشکی لناو چاوتا نامبینە
هشتا گام، هتیوکم لسەر ڕێگای کچی تۆ

خودا با بێ ئیماندار و ئاسمان بێ
باران با هەمیشە منالی دانسقەی ئاو بێ
چیم داوە لە گوزان دڵی بێ بەین خۆش بێ
لە دڵگەم نامەیی بێ هەتیوی بمرێ
تەنها ڕەنگی گەنم هەبێ
چەند چرکەیەک سیحری دەنگی ئاوم هەبێ
هیچم ناوێ
جار بە جارێ
گومم لە دەنگی چەنی تۆ بێ
هیچم ناوێت با هەر خەو بم
لە ژێر سێبەری پێت دا بم
کرێکارم لە کارگەی گوڵی سپی و سووری تۆ
جلادێ دڵ ڕەنادات تەر هەڵمژم بەنی تۆ
سێبەرێکم هەتا دەمرم لەگەڵ تەم

سەفەرێک لەگەڵ خەم-2-.. جەلال عەبدوڵا ساڵح

بەشی دووەم

سەفەرێک دەکەم لەگەڵ خەم!
سەفەر دەمکات بێ هاوڕێیی ئیغتراب و
کەنارێ تاریکەکانی دابڕان
سەفەر بەرەو شوێنکی نادیار دەمبات
لە سەفەر دا گیانەوەرێکی خەماوی قوتم ئەدات
بێ کۆتایی دەمکات بێ پارچەیەک لە خۆی
دەمئاڵێنێت لە قژی قوماوی خۆی
دەمکات بێ بەشک لە ئەسقانێ پیرەکانی مێژووی خۆی.

سەفەرێک دەمگرێتە باوەش و دەمکوژێت

سەفەر دوور لە جێنجاڵی شار
بە هەمیشە دەملاوەنێت
سەفەرێک دەکەم لەگەڵ خەم
نە تەم لەگەڵ دەیت و نە ئاو
هەژی سەفەرم دەبێتە شایی کەترکان
لە پاش خەم چەند مشتێک گەنمی بیرۆریان بە بەجێ دەهێم!
بە ئاو دەیەم ئاگای لێیان بێت
نەفرەت لە چەق دەکەم ئازاریان بدات

ئاو هەژی سەفەر دەکەم
هەنگی ئاسمان دەبێتە کراسی هەور
کەچەریەکانی نیشتمان
وەک باڵندە دەئاڵێن لە دەڵبەندی سنووڕکان
ئاسۆ دوور دوور
لە زەر دوورەوە دەبینم
لە خاتی ملی قومری
حەوشەکەتان دەچێت
سەفەر دەکەم بە لات
ئەی ماڵی هەمیشەیی و کەتاییم!
ئەی ئاوازی دووا گەرانی ماڵئاوایم
گوڵم لە هەزی ژیانە پەم دەیت:
سەفەری تۆ
لە گریانی تۆ دەچێت
پێش ئاوەی بیکەن بە شەراب

سەفەرێک لەگەڵ خەم... جەلال عەبدوڵا ساڵح

چەمە ڕوا، جەگەڵە دە
گەڵا دەمرێ، لق گوێی گرێ
نازانم سبەی چی دەبێ
ژیان ئەستایە نەک دونێ

...

خەر لە پەنجەرەی هەورەوە
سەیرم دەکا و لەم ون دەبە
خەیاڵم وا لەلای خەجە
تەشی و خوری دەلاوێنە

...

چی لە جوانی تاقگە بکەم؟
چاوم وەک جاران نایبینە
بە کەڵانی کەچ دا دەڕەم
دە لە ئەدا، قاچ دەترسە

...

شەو دەڕوات و تاریک دادە
کەڵانی خەم تەواو نابە
ڕەگای ونی ژیان دەبەم
ئەڕە لەرە سبەی لەوە

...

وەک چەلەکە دەجریوێنە
هەستی غەریبیم بە ئەوە
چەن بگاتە هەتاوی دە
پەی هیلاکم ، هەنگاوی ڕە

...

دەنگی مەل و جوانی گوڕە
ڕەحی ماندوم دەلاوێنە
ئەو قیبلەمە، لەهەرکوە بە
ڕووی تە دەکەم ، خەشم دەوە

کورتە چیرۆک/ هاوێیەک تا مردن... جەلال عەبدوڵا ساڵح

لە دوکانی پیاوە ئەمانییەکە هاتمە دەرەوە. تیشکی خۆرتاوەکەش زۆر بەتین بوو. هەستم بە ماندوی دەکرد. لە شەقامەکە پەیمەوو ئاویش بۆرامبەرم وەستا بوو. بە پۆلەکوتمە هەنگاونان چند وێنەیەکی قان کوغم بۆجێ هێشت. وێنەکانی لە ژورسەرمەوە بە عەمودی کارەبای شەقامەکەوە هەواسرا بون و تینی گەرما دەیبرژاندن.
هێشتا هەتاوەکە لە گەرمەی ئیشکردان دا بوو.کەکارەکان عارەقی هیلاکییان دەسڕی! لقی درەختەکان سەرقاڵی باسکردنی بوون بەئاستی چاوەڕوانی ئەوەم نەدەکرد بەو جۆرە بشڵژێم بەتایبەتی وەختێک ئاوەم ئەدایەوە هێشتا وا بەشوێنمەوە. ترسام! ویستم تا هەزم تەدایە ڕاکەم و خۆم دەرباز بکەم. بەڵام چیم بە نەکرا نەمتوانی و هەزم نەبوو. لەو کاتەدا پاسێک هات و سەرکەوتم. نەشم دەزانی بە کوێ دەچم؟ پارەی سەفەرکەم داو لە تەنیشتی ژنێک لەسەر کورسییەک دانیشتم.
پاش ١٠ دە خولەک لە پاسەکە دابەزیم. دەم خۆش بوو بەخۆم گوت:

- هەرچەندێک بەت ڕزگارم بوو لەدەستی. بەڵام لە ناکاو قەڵەی گرتم! وەک ئەوەی گەورەترین تاوانم کردبێت چاوەکانی بەیەکەوە ووخسارم منیش بەناچاری و بەدەم ترس و دڵەڕاوکێوە هاوارم کرد بەسەری دا:
- چیت دەوێت لە من؟ بە وازم لێناهێنیت؟ماندوو بوین لەگەڵ یەکتری دا! نەفرەت لە خێت و لەو ژیانەی چارەنووسمی بەست بە تەووە! بەڵێ و ئەگەای ژیانی خێت بگەڕبەر. بەڵێ و وازم لە بهێنە! دوژمنەکەم بەسەرنجەوە بەی ڕوانیم! وەک ئەوەی لەو ڕۆژەوە لەدایک بووم بمناسێت پێی گوتم:
- تۆ لە چ جۆرە مەخلوقێکیت؟ من تا ئێستا مرۆڤی وەک تۆ پە لە گوناه و سەرکێش و ماندوم نەبینیوە! باوەڕ ناکەم هیچ یەکێک لە هاوڕێکانم چارەنووسیان وەک منی لە هاتبێت بە هەی تەی کۆچەریەوە! تۆ دەڵێی بە کۆچ کردن هاتوویتە دنیا! کۆچ لەگەڵ خەی دەتبا، دەڵێیت و دەڵێیت بەبە ئەوەی ئارام بگریت.
زوو پەم وتی و ئێستاش پێتی دەڵێم:
- هەندە خێت بە کەشەی کۆچ کردنەوە سەرقاڵ مەکە! لە گەڵکەیەوە مەچە بە شارێکی جەنجاڵی و لە کەسانێکی

تاریکییەوە بۆ شۆڤامکی ترسناکی پڕ لە تاوانی. ماندوو بووم هێندە گەڕام و شوێنت کەوتم! لە شوێنک ئارام بگرێ! نەفرەتی شەیتانت بەرکەوێت! بەس ئیتر وازبهێنە! بەس کۆچ کردن و نەسرەوتن! لەوەتەی هەم وام بە شوێن تۆوە. بە شەویش ئۆقرە بۆخۆت ناگریت. ئەمڕۆ لە تارانی و سبەی لە پاریس، هەفتەی داهاتوو لە نیودەلهی و ڕۆژێکی کە لە واشنگتۆنیت. شۆڤامکان ماندوو بوون بەدەستەوە. بەیارمکە لەدەست مندا نییە ئۆگین نەفرەتم دەکرد لە خۆت و لە مۆژووی کۆچکردنت! ئەوێت لە بیر نەچێت چارنووسم بەستراوە بەتەووە و تا مردنیش دەبێت پێکەوە بین.
بیرم لەشتی خراپ دەکردەوە. دەموێست کارێک بکەم هەرگیز نزیکم نەبێتەوە. دەموێست بە یەکەمین جار ناوی خۆم بنێم جەلاد و بیکوژم و پێ بخەمە سەر ملی و بیخنکێنم و ڕزگارم بێت لە دەستی! لەوکاتەدا سەرقاڵی ئەوە بووم چۆن لەکۆی خۆمی بکەمەوە زەردەپەڕە ئاوا بوو. ئەویشم لە چاوون بوو. هاوڕێکەم بە ئاگای هێنامەوە:

- بەس هاوار کردن! درەنگە! هەستە! دەبێت بچین بە سەر کار.

جەلال عەبدوڵا ساڵح

چیرۆکی شیعر/ ئەنوشا لە دەریا-1-… جەلال عەبدوڵا ساڵح

بەشی یەکەم

دانیشە لەلام ئەنوشا

- باپیرە گەورەم سونی بو
سەفەویکان کردیان بە شیعە
شارەکەمان پێ بون لە جولەکە
دەربەدەریان کردن
چون بە (ئەقسا)
دەوڵەتیان پێکەوەنا

ئەنوشا
باوکمیان لەسەر مقستەکی خوێی شەهید کرد
لەبەر ئاوی قوماشەکی فەتاح پاشای عەمارەپوی کوشت
کەرەکەی مینا کوڕی دراوسێمیان سوتاند
چونکی میزی کردبووە ناو کانیی گەنمەک و مزگەوت
مامۆستای پورزام
لەبەر ئاوی ماینەکەی زاوزێی نەدەکرد
پێش خەرنشین بە بەرچاوی هەمو ئەسپی گەنمەکاوە
قاپەک شەرابی کرد بە قورگی دا
ماینی داماوە بە سەرخۆشی خەی کرد بە ماڵی گەلەگورگ دا و
خواردیان
ئەنوشا
نەنکم ٤ چوار شوی کرد
٦٠ شەست ساڵ لەگەڵ چوار پیاوی
جەلادی کەتر دا ژیا
لە هەر چواریان ٥٠ پەنجا منداڵی بو
منداڵکانی گەڵ،
خوار،
چەوت،
کەچەڵ بون
لەسەر کەرەک
لە پەناوی قالەنچەیەک
لەبەر خاتری شەمشەمە کوێرەیەک و
بە ئاوەی بزنەک خۆشحاڵ بێت
سەنگەریان لەیەک گرت و بو بە شەڕیان
سوبحانەللە
یەک
لە
دوای یەک
یەکتریان
لەتوپەت کرد
دانیشە لە تەنیشتم ئەنوشا
با پەکاوە چایەکی دەستی بەهاری گەنمەکی نەرگز بخەینەوە
چایی دەستی هاوەن پڕە لە مەشولەی کوژراو
نەک توشی پەتای بورانەوە ببیت
پاشان لە من دابڕێیت
ئەنوشا

تو سەری خەرەتاوی حەوشەکەی خەتان
بیر لە هیچ شتێک مەکەرەوە!
کەی کەشەی من و تۆیە؟
چۆلەکە ناتوانێت بپەڕێت!
هەنگ لە تاوس مان بگرێت
باران لە گەم دابڕێت
مانگ تریفەی خەشنەوێت
ئاسمان بە هەڵم یان بە لەکە دروست بوبێت
بەق لە ترسی قەوزە
دەنگی نوسابێت
کیسەڵ لە کاتی دەست نوێژ دا
خەسوی مردبێت
مار لە ترسی هەشەبا کراسی فڕێ دابێت
دانیشە لەلام ئەنوشا
کەمێک گوێ بگرە
(فەیروز) بە گەرانی شین دەکات
(مەحمود) لە شیعرێکی دا توڕیە لە موسا
(عەرافات) لە وەنەیەک دا
بە جامانەی قوڕیشیو ێیشی ماشو برنجی ئیخوانەوە
بیر لە دەوەتی کەترکان دەکاتەوە
بەهام لەبیریان چووە:
(ئەقسا) وەک نانی هەورامی سفرەی باپیرم
لە کەشکی سپی دا
لە مێژە
لێت
لێت
لێت
کراوە!
دانیشە لەلام ئەنوشا
با بەتی بگەمەوە
دونە شەو لە ماڵی هەمانکی پیر بوم
پڕی گوتم:

- دستێفسکی قومارچی و تاوانبار و خوێیی بوو!

پیاوەکانی فڕ کرد بە تەور ژنەکانییان بکوژن
نازم حیکمەت درێی کرد پشت کوڕ
دڵی بە منارەکی ئەرمەنی و کورد دانچەکا
بە تێی لینین هەڵخەتا

وەک جەلادەکانی(ئەتا تورک) بیری دەکردەوە
سەلاحەدین ساختەچی بو
دەبوایە بە یەکەم شمشێری بەرگری
شیعری ئەنفالی بکوشتایە
کتێبی سێوز
لە دووای (قەزاف)ی
نامەردی کرد خۆی نەکوشت
دانیشە لەلام ئەنوشا
وشە چرپاندی بە گوێما
- فروغ هەتاکو ئێستا
هەزار شیعری لەبار چووە
دێیکی گێ وەک شیعر
بۆی نەگریا
پەرەگرافێکی قەمور فاتیحایەکی خوداحافیزی بە نەخوێند
شاعیرێکی خوێنی سەبەتەیەک گوڵی دەنەوایی پە نەبەخشی
ئەنوشا
کاتێک خەرنشین
ڕەنگی ئاو دەبەت بە سور
ئەو مانای ئەوەیە سەرەتای نەزیفی ژیانە
کاتێک چەکەیەک بەزو بە هاوینەوە دەکات
لەبەر ئەوەیە لەڕۆژێک دا (١٠٠١) هەزارو یەک جار پێیووە
لەبەر ئەوەی تاوس حەسودی بە ڕەنگی گوڵ برد
لە داخا خۆی هەڵکێشا لە خومی قەوزە
کاتێک نوسەری کتێبێکی دەرونی توشی فۆی وشە دەبەت
هەکەی ئەوەیە چونکی میحراب بیر دەکاتەوە لە هەتاوی ئاخیرەت
دانیشە لە تەنیشتم ئەنوشا
چیمان داوە لە کێشەی باران و هەور
چیمان داوە لە فارسەکان
گابەرد دەکوتن
لە دەستکەوانی چیا دا
چیمان داوە لە عەرەبەکان
ئاسن دەسوتێنن
لە تەنوری دەزەخا
چیمان داوە لە تورکەکان خوێ دەکێشن
لە ناو ئەقیانووس دا
پەتین لە هیتلەر بەسەزترە
بایدن سەگەکەی لە من و تە زیاتر خۆش دەوێت

دایکی مایکە جاکسن مەسیحییە و و باوکی یەهودییە
دانیشە لەلام ئەنوشا
نیو کاتژمێری کە
پێردەی هەتاو دەکەوێت
باران دەبارێت
گوڵەک دەپشکوێت
دووای سی خولەکی کە
با بەردەک فڕێ ئەدات
بەر سەری مراویەک دەکەوێت و دەمرێت
کەس نازانێت
ماری سروشت بەچووکانی دەخوات
یان تۆفانی ژیان دەی کوژێت
ئەنوشا مەگری
نە مراوی ئامەزای منە
نە بەچووکانی پورزای تۆیە
وەرە بڕامبەرم دابنیشە ئەنوشا
من موی برژکانی مریەم دەپڕوم
تەش تاڵ بە تاڵی سمێڵی ئادەم هەڵە کەشە لە خەنە
ئەنوشا
خەزگە تە هەرمە و منیش قژخ دەبوم
نە چیرۆکی ئیبلیسمان دەبیست
نە جەنگی ڕوناکی و قوڕ
لەبەر خاتری من و تۆ
نە شۆقام دەبەتە پرچی پەلگە زەرینە
نە مانگ دادەبەزێت بۆ لای حەوزەکی نەخۆش
ئێستا بێت یان سبەینێ
مردن هەر دێ
وەرە سەر کەم
بەکەمانە تاریکەکانی بیرەوەریم دا دەتگەم
…

چیـــــرۆک/ ئاوی ژیـــــان... جەلال عەبدوڵا ساڵح

ئەلیسا کاتێک بووە پارێزەر لە تەمەنی بیستو پێنج ساڵی دا شووی کرد بە میستەر دانیاڵ لێپرسراوی دادگای شاری قانکۆقار. دەیڤد پانزە ساڵ لە ئەلیسا گەورەتر بوو. ئەو کاتەی دەیڤد لەسەر کۆشەی موڵک میستەر دانییاڵی کوشت جەیسنی کوڕی تەمەنی هەشت ساڵ بوو. دووای بیست ساڵ جەیسن تۆڵەی باوکی کردەوە و کارەبای براکەی دەیڤدی کوشت. ئەلیسا شوی کرد بە دەیڤد. دەبوایە ئەو کارەی بکردایە بە ئەوەی جەیسن نەکوژرێت.
دەیڤد جگە لەوەی ئەندامی پەرلەمان بوو. لێپرسراوی شارەوانی شارۆکەی و خاوەنی سامانێکی زەر و کەمەڵێک پرۆژەی گەورە بوو.
دەیڤد گەنجایەوە ماڵەوە. ئەلیسای ژنی دەیزانی پلانی داناوە جەیسنی کوری بکوژێت پرسیاری لە کرد :

- ئایا قومارکەت دۆڕاند؟ شپرزە دیاریت!
- هەواڵم زانی کابرای تاوان بارت ڕزگار کردووە! گرنگ ئەوەیە پارەیەکی باشت دەست کەوت؟ ئەلیسا پێی وت:
- دەیڤد تۆ بە بە بەڵگە قسە دەکەیت. ئەو کابرایە هەندەی تۆ تاوانبار نەبوو. بگرە تاوانیشی نەکرد بوو؟
- چۆن تاوانی نەکرد بوو؟ پۆلیس بەسەر تەرمی کابرای کوژراوەوە گرتبووی؟
- بەڵێ بەڵام دەستم دەکەیت! بەڵام دەمانچەکە هی تۆ بووە؟ تۆ دەبێت لە دادگا بەرگری لە خۆت بکەیت؟
- تۆ خۆزانی منی؟
- بەڵێ دەزانم بەڵام من دادوەرم! ناتوانم چاوپۆشی لە قاتل بکەم!
- لە دوای بەیاری دادگا جەیسنم وەک نەوەنەری خۆم لەگەڵ پیاوەکانم نارد تا ئاگای لە هەموو شتەک بێت؟
- قسەی منانە دەکەیت دەیڤد! دەزانم کە بەرنامەت داناوە بیکوژیت. ئایا تۆ نەبووییت مەردەکەمت کوشت ؟ ئایا دەتوانێت تاوانێکی کە ئەنجام بدەیت؟
- ئایا چەکی لەگەڵ خۆی برد؟ وتم نەک لە بیری چوبێت هههههه
- دەزانی تۆ زەر کەری! بە بە چەک چۆن شێ دەکرێت؟ جەیسن گەمژە نییە دەزانێت چی دەکات لەگەڵ دووژمنەکانی دا!

شو هەواییان گیاندە دیقد پاپۆکی تەقنراوتوو و هەموو پیاوەکانی کوژراون. ساڵی ١٩٩٣ دادگا بەیاری بیست سال زیندانی بە دیقد دڕکرد. دوای چوار مانگ جیسن کوژرا. ئلیسا سڕی خی هەگرت و پاش دووساڵ لە شونی پاپۆکە تڕمکیان دزییەوە.

!.

غوربەت

هیچ و سفرو هیچ... جەلال عەبدوڵا ساڵح

١

هەنگاوم نا و ڕەنجم دا
پارە و پوو و دراوم دەستکەوت
باخی پە لە میوەم دەسکەوت
تاووس و جووجەڵەی ڕەنگاوڕەنگم دەستکەوت
هەنجیری پە لە شیلەم دەستکەوت
ژنی جوانم دەستکەوت
پاشان
هیچ و سفر و هیچ

٢

دەریای سوورم بینی و ئاوی قاوەیم بینی
شەپۆلی قەڵەوم بینی هەنگاوی زەعیفم بینی
حووتی چوار چاوم بینی ماسی چوار شاخم بینی
بەقی باڵدارم بینی
کیسەڵی دوو قاچم بینی
دوای ئەمانە
هیچ و هیچ و هیچ...

٣

لەسەر یەک گۆز سمڕم کوشت!
لەسەر تاریکی تفم لە کەان کرد
لەسەر جنۆک گوچکەی منا کم بی
لەسەر وشک بوونی نامەک نفرەتم کرد لە خەم و خاک
لەسەر سیاسەت دوورکەوتمەوە لە سیاسەت
لە سەر ئەنفال خوێندنەوەی کتێبم تەرک کرد
لەسەر پارە بوومە جەلاد و سەرەک و ئەندامی پەرلەمان
لەسەر ژیان ئەملاو ئەولای مردنم ماچ کرد
لەسەر وشە گومم لە ئامۆژگاری نووسەرەکی شەت گرت
ئەی دوای ئەو
بەسەری کەتر درەناکەم
هیچ و سفر و هیچ

٤

لەبەر ئەوەی مرۆڤکی نامەم
واشتنگتەن دەری کردم
تەرەنتە ەاوی نام
مەکە ناردمی بە ماڵی وەهابییەکان
تاران ناردمی بە شەڵی حوسەینییەکان
لینین ناردمی بە کوشتنی (مەنشەفییەکان)
موسەمان ناردمی بە ماڵی جووەکان
ئەی دوای ئەو

٥

لەسەر هیچ
فەی پیریم گرت
کرمی غەریبیم خوارد
میزی کەرم تام کرد
ئەسپەی خەیاڵم کوشت
چەکی ئەمریکاییم ماچ کرد
پەاوی ەووسم خستە سەرسەرم
ژەهری ئەمانیام وەک نوقوڵ خوارد
وەک سەگ دەمم کردەوە
نانی قەشەم قوت دا
بوم بە فەقەی تەرسکی
بە زەمدن کاتژمەرم شکاند

مووسوومان بووم بە ژن بووم جوولەکە
مووسوومان بووم بە مارکس بووم شویعی
خواناس بووم بە پارە بووم قاتیل
پاش ئەمانە
هیچ و سفر وهیچ

جەلال عەبدوڵا ساڵح

شیعر/ سەبەری ئاو… جەلال عەبدوڵا ساڵح

A

من ئەو ئادەگرم

ئەگەر ئەو ئاو وەک من ئابگرێ

من و ئەو هەردووکمان یەکتری ئادەگرین

ئەگەر پرد وەک بەراز شانی بشکێ

لافاو وەک سرووشت پێکەنێ

B

ئەو هەتاوی شۆم بوو وەک خەم

ئەو ئەستێرەی گەم بوو وەک بەردی دەم

ئەو شاتووی سپی و

کانی سەهۆم بوو

C

ئەو لە من دا ژیا وەک خاک بەدەنگ بوو

ئەو لە عەسرا ڕۆیی وەک دوێنێ

چاوەکی نیە وەک پێرێ

دەبێت وەک سبەینێ

لە چرکەیەکی ژیان دا جەم بەستێ

D

ئەو دڵووا، وەک ئەو دڵچم

چوونمان پیویستە، وەک هاتین دوێنێ

خەو شیرینە لە خاکی نەرما

هەموو دڵێین

وەک ئەوان وەک بەفری سبەینێ

E

من ملیۆنێک کەشی خەراکم هەیە
من لە ماڵی برسیەتی دڕژیم

بە ئەوەی تێربوون نەمرم

دەبێت میزەلانی سبەی بتەقێنم

بە ئەوەی وەک لە ناو برسیەتیدا نەمرم

دەبێت قەپ لە سەوی ئادەم بگرم

F

وەک سەوی سەوز قەیسی مزرێ

وەک چۆن بەهاووک وەک بەفر سپیێ

بە ئەوەی قەیسی شیرین بێت دەبێت سەو بمرێت

وەک چۆن قەیسی دەمرێت هەرمێ لەدایک دەبێت

G

بەلای من و تەدا

سەیارەیەک کەکی

سەربەرەوخوار ەیشت و کەوت

هەردوو چاوی شکا

ئەگەر سەیارەکە نەمردایە

کەسانەکە هەوناک دەبوو

من دەمیش چاوی تەم دەبینی

خوەن دەگری... جەلال عەبدوڵا ساڵح

...

بە ئەوەی پەیکەنت
باخ ی مرۆق
چەم دەکەمە کەم
بەی دەبەم
وازم هینا لە یاری دووگەی
لەبەر ئەوەی پیری هات بە میوانیم
بانگم دەکەن، دەچم بە لایان
کەمەک هاوەی باشن
لەسەر کورسی ەازیکردنیان دادەنیشم
چەپەی سەرکەوتنیان بە لە ئەدەم.
پزیشکەکەم کەشکەی گەورە کردم
ئیتر گەشتی بەراز ناخەم
ماە دراوسکەمان خەکی ئەکرانییایە
هەموو ساەک
لە ەژی کەنەدا بانگم دەکا
دەچم بە لای گوەدەگرم
لە قسەو ئاوازی گەرانییەکانیی
پیی دەەم:

- سپاست دەکەم!
لەو هەژدەو چەق و مل
یەکتری دەناسن گەشت ناخەم.
حەزم لە تری یە!
چوارساڵە شەراب ناخەمەوە
لە بەرخاتری سرووشت
شووشەیەکم لە هەنگی بەلاووک
لەسەر هەفەکەم داناوە
چونکی دیاری کچەکە کوژراوەکەی هاوەمە.
لە ئەفغانستان شیعرەکی سووتان
قاچەکییان قرتان
لە دووای نان خواردنی بەیانییان
هەتا (مەندەلا)
ئازاد کرا
دەژانە سەر شەقامەکان
لە (ئەفریقا)
(کوردەکان)
کەترەکییان وا لە (قەفەس) دا
فیشەکی پەوەدەنێن
کەسوکارەکەم
سووپای (تورک)ەکان کوشتییان
ئۆکاتەی کە (لینین)
هاوڕێی (ئەتا)بوو
لە تەرەنتە
چوار کرێکاری ئەستەمبوە ی
کارم لەگەڵ دەکەن
مناڵەکانییان (کورد)ی زانن
پیاوەکی (ئێران)ی
بەنی خۆی(زرەبار)ی لەدەت
(قاتل)ی ماسییە کوژراوەکانی دووای کارەساتی ۱۹۷۹ر
لەو ئاو ئاوێناوە
لەر سوورەماسی دەفرۆشت
هەموو مانگێک دەچم بەلای
ئەو باسی (هەفسنجان)یم بە دەکات
من جەلادەکانی وەات
ئەو کابرایەی ناوی (ئەنفال) بوو
خەکی(هووتبە) بوو

(کورد) ەک بووە چاوساغی
بەزەر دایکم یان نارد بۆ لافاوی(ئەنفال)
کەچی خاەم کتێبەکەی باپیری
لەسەرو ەەفەکەی ژوورسەری
داناوە بۆ چاوەزاری
لەرە بەکاری مرۆڤ ادەنێت
ببێتە سەگی کۆنەکانی شار
لەم سەرزەمینی لە یەکتری دابڕانە
لە ماڵی هەر مرۆڤێکی نامۆ
وردە شووشەی ژیان ەژاوە
خوێن دەگری
کەس نایبیسەت!

سەبەری وشەکان... جەلال ءەبدوڵا ساەح

یەک

…

ژنە بردمی
بۆ ماڵی لقە گیا.
ئاو
گەرانی بۆ وتم
دەریا
کەوتە سەما

دوو

…

کچێکی ئەرمەنی
فێری مەسیقای ئاو ی کردم
زانی کوردم

سێ

…

براکەم
لە جەنگ دا کووژرا
دایکم وتی:

- هەموو سەربازەکان
  منالی ی ژنەکانن

چوار

…

بەزار بووم لە لەو
هەموو شۆک
دەبات بۆ مالی ماچ

پێنج

…

ژن
پیاو ئادەمەنێت
بۆ سیحری گری (ئاخیرەت)
بۆ فڕی جوولەکە
بۆ کووشتاری مژووی سوونە
بۆ شیوەنی خوێنی شەهید
بۆ پەیامی کوشتنی مووسا
بۆ چیرۆکی نهێنی مەسیح و کڕسا
بۆ دیکتاتۆری پرۆلیتاریا
بۆ دەی بریندارێ خودا

…

سایه کلمات مرا

شیعر/ جەلال عبدوللە سالحی

١

به خانه شاخه

چمن برد
آب
برایم خواند که دریا
به
رقص افتاد

۲

یه دختر ارمنی
بهم موسیقي آب
یاد داد
من
کردي یاد گرفتم

۳

برادرم در
جنگ کشته شد و
گفت:

- همه سربازان بچه
  زنان هستند

٤

از
لب خسته ام .
او را هر شب به
خانه بوسه می برد

٥

زن
اونا مردها رو تمرین میکنن
با جادوی آخری
با فریب یهودیان
با کشتن تاریخ سُنُن
با سوگواری خون شبا
با پیام آسمان های موسیبا
با شور مقدس مسیح

با دیکتاتور پرولتاریای مارکس
با دل همیشه زندگی خدا

چیـــرۆک/ درمـــی دابـڕان... جـڵال عـبدوڵـا

کاتـک چوومـە ناو چیشتخانـەکـە، چـەند قاپـکی شکاوم بینی لـەسـەر کاشیـکان. دەستم کرد بـە کـەکردنـەوەیان خاولـیـک هـەواسرا بوو نیـووی ڕەش هـەڵگـەڕا بوو سمـڵی باوکمم بیرکـەوتـەوە کـە دووکـڵی جگـەرە بـاری کردبوون، خاولـیـکـم لابرد، وێنـەی مـەسیح م بینی لـە ناو چوارچـێوەیـکی خـە دا شـووشـکی لـە سـەعاتـکی باخـڵی باپیرمی دەکرد بـە زنجیـرکی درێـژەوە قایم کرا بوو، بـەشی دواوەیی وێنـەی ئـەو کچـە بوو کاری دەکرد لـەگـەڵم دا (ئـەلـیسا) من وەک چـەن یـەکـم جارم بوو سواری شـەمـەندەفـەر ببم هـەرئاوا یـەکـم جار م بوو مـەدالـییای لـەو چـەشنـە ببینم. ئاخر من قـەرەچـکی ڕەژهـەاتیم، غـەریبم، نامـم بـە خـەم، کـاری ڕەژانـەی مـن کـەکـردنـەوەی پارچـەکـانی خـەمـە لـە نـاو کـەانـکانی غوربـەت و دابـڕان دا.

درماتیت جداسازی

وقتی وارد رستوران شدم چند تا ظرف شکسته روی صندوقدار دیدم. شروع کردم به جمع کردنشون، یه حوله نصف سیاه آویزون شده بود، و سبیل پدرم را به یاد آوردم که سیگار می کشید، حوله را برداشتم، تصویر مسیح را در قاب گردی به شکل ساعت باد دیدم. موهای پدربزرگم در زنجیره ای بلند بسته شده بود و قسمت پشتی تصویر دختر با من کار می کرد. الیاس با من کار می کرد که من اولین باری بودم که سوار قطار شدم و این اولین بار بود که مدالی مثل این را می دیدم. اما من یک کولی شرقی، غریبه، غریبه با خودم هستم و کار روزانه ام این است که قطعاتم را در خیابان های غربت جمع کنم و از هم جدا کنم.

ناحاڵی.. جڵال عەبدوڵا ساڵح

ئەو شین دەکات، ئەمیش دەمرێت
براکەشی وتی: کوشتم!
شەهیدە بۆ ئەوەی نەمرێت
کەیلە بێت؛ یاسا دەشکێنێت.

گەرانی بوو؛لە ماڵی هەست
عەشق بوو؛ بە دەی مەبەست
هەتاکوو شەرەف قیبلەت بێت
نوێژت بۆتاڵ و بە نوێژیت.

دەی هەور؛ کە لە ئەدات
خوێنی ئاو ، دەیجووڵێنیت.
ژیان قەرزاری مردن بێت
چارە نییە دەبێت بدرێت

کاتێ کە تۆ گوڵ دەکووژێت
ئازاری دەی ئاو ئەدەیت
سەرشۆڕیەی مرۆڤ هەستێت
ڕەحمی ئافرێت بسووتێنێت

غیر ممکن (بدحاڵی)
جلال عبدالله صالح

سوگواری می کند و امی می میرد
و برادرش گفت: من او را کشتم.
او یک شهید است تا به عنوان برده نمرد
او قانون را می شکند.

این یک آهنگ بود
در خانه عشق بود
برای قلب هدف، تا دعای شما
خالی و بدون نماز باشد.

قلب ابر که خون آب را می تپد
آن را حرکت می دهد. زندگی
مدیون مرگ است هیچ راه
حلی برای داده شدن وجود ندارد

وقتی گل ها را می کشند
قلب آب را درد می کنید
حیف است که یک فرد
رحمت زن را می سوزاند

خوی باندۀ کانی نۀنکم.. جلال عۀبدوڵا ساڵح

(نۀنک)م
بۀ باپیریم ی وت:

- ڕۆژۀ زەمیلەیەک
میووەت بۀ نۀناردم.
ئەوارەی چوارشەمەیەک
(باندۀ)کانی (باخ) ت ڕانەسپارد
چوار گەرانیم بۀ بەن.
چوار جار
پێت نەووتم:

گۆ و
ژن
ەنگییان جوانە
یان
بۆن

چوارشەممە ی (١٩٨٤)
“چوار” چرکەیی دەوویست
(گوند)ەکەمان ەوناک ببەتەوە
“نێنک”م
بۆی گەڕامەوە:

- هەر چوار براکەی
لە چوار شەوی جیاواز دا
(چاو)ییان کوڕ بووە
(دڵ) یان
تا ڕۆژی (قیامەت)
بووراوەتەوە

“نێنک”م
هەموو چوارشەمەیەک
چارەکی بوویستایە بە پارشەو
دڵچوو بە سەرتەنووری ژیان
چوار تەنەکە ئاردی ئەمڕۆی
دەکرد بە هەویر بە سبەی
چوار (نان) یشی دەکرد بە خۆر
بە کەترەکان
چوار ی کەش
بە نیشتمان

(نێنک) م
بۆر لەوەی نان بکەشێت
چوار جار

دەی پەوا
پێش ئەوەی (بیسمیلا)ی
لە ئاو کا
چوار جار
دەگریا

(نەنک) م
تا
ژیا
لە (ئەنفال) ی
ئاو
ترسا

کاتێک
چوار (سەعات)
لە خەو دا
دەمرم
لەگەڵ (باران) ی
شەو دا
(نەنک) م
دەت
بە
لام

رویای پرندگان

جلال عبدالله صالح

پدربزرگم
به مادربزرگم گفت:

- روزی هیچ میوه ای

برایم نفرستادی
عصر چهارشنبه
به پرندگان
باغچه واگذار نکردید
که چهار آهنگ
به من بگویند.
چهار بار
به من نگفتید:

- گل ها و
زنان
زیبا هستند
یا بو می دهند.

چهارشنبه ۱۳۶۳ ثانیه های «چهار»
می خواستند
روستای ما روشن شود.
به او گفتم:

- هر چهار برادر
در چهار جنگ مختلف
کور شدند.

«مادربزرگ»
باید برای پراکنش
زندگی مشکل ساز می شد،
امروز چهار تن آرد با خمیر
برای فردا درست می کرد و
چهار نان
برای کبوترها درست می کرد و
چهار تا
برای وطن.

قبل از اینکه

غذا بخورد،
چهار بار
صبر می کرد
قبل از اینکه بیسمیلا
چهار بار در
آب می جوشد.

مادربزرگم
تا وقتی
که آنفلون
آب می شد
از آب
می ترسید.

مەرگ، دەستی.. جەلال ءەبدوڵا ساڵح

چیت؟ لەم دەوڵەت:

- وشەی هەمان
گەرانی مەل
دەی ژن
دەستی منن
نەک جەنگ!

لەناو ئاو دا!
تەرم بەگەن ناکا
وەڕە پەکەوە
بچین بە ماسی دەریا

ترسم! لەو پیاوەیە
تفەنگی پێ یە!

لە کۆمانەکانی ژیان
دەنگی شێت دێت.
سەنگەرەکان دوورن؛
ژەهر (با) ئاو دەنێت
دووری نەوانمان
هێندەی درێژی تابووتێک
من ئابووقەم
تە ئاگات لە خێت بێت!

چەند جوانییت!
چی؟ بوو ناوت!
ببورە!
شێوی سەگ ەکانی ئەو دوو ئاوچییە
لەسەر لەزەتی چەند ئەسقانێک
لە بیری بردمەوە!

دان م ێدەکەم
بە کەترەکان!
کچ ەکەم ژان دەیگرێت
بەر لەوەی شێت کەتایی بێت

پێستاێەکانی بە داکەند
پێ بوون لە خوێن.
بە هاوێکەی وت:

- جوانی مەرگ لەوەدایە
  ئیتر شێت نابینم

لە دوایی جەنگ
چەم چوو بۆ ماڵی باخ؛
پیی وت:

- بۆنت خۆش،
شەوێت جوانە.
چەن ماویت!
ئەو هەموو فیشەکیان
پیوەناویت!

شیعر/ نیشتمانی زیخ.. جەلال وەستا عەبدوڵا

...
ڕۆژگارێک
برای چەو و
پورزای لم بووم
نەنکم شەپەل
با پیرەشم وردە بەردی کەناری چەم
خەم زیخەکی چوارگۆشە بووم
بە زمانی ئاو ئەدوام
دەستم کورت و
سەرم دەستی خەرتاو بوو
هاوڕێ
هاوشاری و
خزمیشم هاژەی ئاو بوون
بە ڕۆژ دەچووم سەرپشتی گابەردەک و
یاریم بە پرچی خەر دەکرد
شەویش تاریکیم دەپەوا و
هەتا باوەشک گازی دەگرت
پەنجەرەی مانگم دەژمارد

…
نیشتمانم قوی ەشی بۆ خاون بوو
هەرکەس دەهات
شتێکی لێ درووست دەکرد
قۆڵ وەک هەویر
یەکێک دەیکرد بە شەیتان و
یەکێکی کە بە حوشتری ماڵی حوسێن
لای چەپ دەکرد بە جنۆکە و
ڕاست بە ەووی ناو دەڵ و شیو
…
ئەوارە یەک
شەپۆلێک هات پێلی گرتم
خستمیە ژێر سنگی پیری تاشەبەردێک
وونی کردم
لەوەژەوە گومم لێ هەنگاوی
پێی هەورە و
چاوەڕێی ماچی بارانی گوندەکەمم
بیر لێ ماسی دەکەمەوە و کانی کورە دەلاوێنم
بۆ خەم دەڕەم:
ئاخە کەی بێت دەست بکەمە ملی لم و
تەر لێگەڵ چەو پێبکەنم
ئەوی
لە قۆ
دروستتیان کرد
بیەووخێنم

نازانم! ئینجیل دەستێپشکی کرد بۆ نووسەر یان قومار … شیعر:

جەلال عەبدوڵا ساڵح

…
فووم کرد
لە تەزی ڕووخساری
تاوان و سزا
منالی خەم بیرکەوتەوە
پیاوێک بە شەڕاویەوە
بەناو کەشانی گوندەکەماندا ڕایدەکردو
هاواری دەکرد:
خەکینە فریاکەون
"نادر"ە سمەە
دوشەو لەناو جگا
"ئافتاوی مینای"
بە تەور کوشت
ترسام!
خەم شاردەوە
لەژێر کەواکەی دایکمدا
ئەو ترسە فێری دابڕانی کردم
وەک پێست و پێراسووم
نووسان بە ژیانمەوە
نازانم!
ئەم هەموو
لەکترازانی تەمەنە
چۆن؟ کەبکەمەوە
…
ئەمشەو
قاچم بە دابڕان لە خەم
تاقی کردەوە
گەیاندمیە
شەقامی سیبریای ژیان
جگە لە سەبرەکەی خەم
نە دەستیفسکیم بینی
نە ڕاسکۆلینکۆڤیشا
سێری ڕووخساری
جەلادی تەور دەکەم

لە ڕەنگی خۆنی
پیرەژنەک دەچێت
لە ماڵی مەژووی
تاوان و سزا
٢
گەڕانەوە بۆ لای منالیم
...
بە "پیچک"م ووت:
ئەو ڕۆژی
قەمسەرەکەی تەم داکەندو
چوین بۆ ماڵی "ڕەواس" پێکەوە
کەنجی ژیانم گرت
ئێستا لە نەخۆشخانەی تەنیایدام
هیچ دەرمانێکی ئەڕە
وەک پێکەنینی تۆ
چاکم ناکاتەوە
کەی؟سەردانم دەکەیت
ئەو دوو باڵندەیەی
تۆ بانگت دەکردن
"بۆی" و "هەگر"
لەو ڕۆژەوە تفەنگ
ئاوێناون
بۆ من و تۆ
دەگرین
مانیان گرتووە
لە خوێندن
٣
سەما بۆ گۆ
...
گومم لێ دایکم بوو
نزای دەکرد:
هیچ نەوەی ئادەمێک
هیچ زیندەوەرێک
ئازاری پێنەگات
کەچی لێناو پیاوە چاکیدا
لەتەنیشت سەرپێشی
خۆیاییەوە

مەشکی دووگیان
بانی مەرگی هاوشاند
بە دایکم وت:
نزا کردنت
مەشی
هەزگار نەکرد
لە مەرگ
وەرە لەگەڵما
بەیەین بە کەنار دەریا
گوێ لە باران بگرین
گەرانی دەڵێت بە ژیان
سێیری سەمای
ماسی بکەین
بە هەڵنگی
کراسی مانگ
وەرە لەگەڵما
لەسەر سنگی
ئەم فەرشی دایک و فرزەنە
بە تەنها من و تۆ
هەڵپەین لەگەڵ
ئەو گوڵە هەڵنگاوەڵنگانەی
ئەم ئەوارێیە
بوون بە میوانی
پەنجەرەی
ژوورەکەمان

گۆرانوێی هەنگ … هەنراوێ/ جەلال عەبدوڵا ساڵح

١

دەنگی سەربازی پایز لەدوور دێ

باخ ئابووقەیە، دەبەر دەترسە
...
گۆڵا باددگرە. لق قۆی دەشکە
باخچە سەرپۆشی سەوزی دەژاکە
...
کیسەی پیری ژەر کەترەی تۆ
نازانە پەنا بۆ کام شوێن بەرە؟
...
ڕووی سەدکات، چەقۆ دەترسە
گورگ دەلوورێنە، گا دەبینە
...
بۆق بە چەند بازە بەرەو گۆم دەچە
واز لە کوشتنی مەشوولە دەنە
...
ماری کەنار گۆم،چاوی دەخوڕنە
بە ژەر گابردی قەدپاڵ ڕۆ دەبۆ
...
دەنگی بروسکە و ناڵەی هەور دە
چەخماخە دەستی گەی هەڵدەبۆ
...
کەتر هەڵانەی جوانی دەووخە
لە کەشی حەوزا بەچووی دەخنکە
...
کوونەبەبووی پیر باڵی لەکدەنە
خەشی نازانە بە کوە باددگرە
...
لای لووتکەی چیا، لە پاڵ قەدپاڵ
هەڵۆ بە ڕاوی ئاسک دەگەڕێ
٢
لەدووای چەند ڕۆژە خەرەتاو هەڵدە

تارای بووکەنی سرووشت لادەبر
...
ماسی بە گەمی قوڕ پێدەکەنە
لووتی لە کەفی بەفرائاو دەخشێنە
...
لە ژوور سێری باخ، باڵندە دەفڕێ
بۆ نیشتمانی دارستان دەچڕێ
...
لە بەردەم دەرگای کلێرەدارێ
لە تەنیشت سنگی گابەردی شاخێ
...
سمێڵ پشتی بەری دەخورێنە
بە شانی سەوزی لق پێدەکەنە
...
ڕەش و سپی و بەر کەروێشی لاڕێ
قونە قونە دەڕۆن کلکیان دەلەقێ
...
تا دەریا و باران، دارستان هەبێ
ژیان ناوسە و گەرانی دەڕۆن
...
پایز نا توانێ چیا ڕووخێنێ
هەموو دارستان لەڕگ دەربێنێ

هێنراوە/ جەلال عەبدوڵا ساڵح/ تێرەنتە

ئاونشین: تارەنتە … هەنراوە: جەلال عەبدوڵا ساڵح

١
نیوەشەو
کوشتی
شەپۆلەکی شەت
بەچووی
نەوەسەک
ئیتر هەرگیز
نهەنی خەی
نەووت
بە ئاو
2
“مارف”ی هاوەم
خەکی ەەژهەەات بوو
حەزی لە کچەکی
ەەش پەست بوو
بەشەو
غەریبی یان ەاودەنا
بە ەەژ
“هەتاو”یان ئەدواند
ئەوینی یان
گوەەک بوو
لە ماەی
شیعر
3
ەەژهەەا تیم
ماەی شەیتانەکان
گەەام
بە تەنیایم
پەینەوتم
دەستەیفسکی
٤
چل “ساەە”

بیرەوەریم
ملوانکەیەکە
وا لە ملی
گوندەکەم
:

خەزگەی زیـــــخ شیعـــــر … جەلال عەبدوڵا ساڵح

زەر جار ویستووومە شیعر نەنووسم بەڵام کاتێک شەو گازی لێگرتووم
پەنام بردەتەوە
بە لای ئەمە دەڵاڵەتی ڕاستگەی شاعیرە لە گەڵ وشە و دنیایی نوسین،
نهێنیەکە لەوەدایە
من بە پەی مامەم و ناسیاوەم لە گەڵ دەقی شیعریدا بە ماوەی
٤٠ساڵ کەچی هەشتا
ناینناسم هەر جارەی بە جۆرێک خەیم پیشان ئەدات، جوانی شیعر
لەوداید سنووری
نیشتمان و جیهان تەدەپەڕنێت.

شیعر دەکرێت مەرگی کەرپەیەک بێت پێش لەدایک ووونی یان شۆشەک بێت
دژی شتێ
ناشیرینییەکانی ژیان، دەکرێت تەماشاکردنی تەرمی غوربەت بێت لەسەر
تەختەشۆری
مەنفا، یان خەزگەیەک بێت بە دەنکەک "زیخ" کاتێک مرۆڤ هەشمەندانە
هەست دەکات
بووەتە کاها.

خەزگەی زیخ
شیعر {جەلال عەبدوڵا ساڵح}
تەرجەمەی کەندا
١

ئەگەر
لە "ماڵی ئاوەدانی
دەنکێک "زیخ " دەبووم
'پیاو'ێک
وەک سەبەری 'برا'کەم
بە "تفەنگ'ی تۆوە
دووام نەدەکەوت
جانتاکەم پڕنەدەبوو
لە 'قالەنچە'ی 'غەریب'ی
ڕۆژی دەجار
لێ بەردەم
'گوێ'ی 'ژن'ێکدا
نەدەنووشتامەوە
بە تەزێک پێکەنین
بە مشتێک دەنەوایی
٢
ئەگەر "چاو"ەکی
ڕەنگ خەڵەمێشی دەبووم
هەموو ڕۆژێک
خەمی باخچەم نەدەبوو
نەمدەوت:
ڕەحانە
بە بەنی ناخۆش؟
بە شەو بە تریفە"
میوانی دەبەرێ؟
بە دەبەت
بە پەیژەی "مەنفا"دا
سەرکەوم
تا قەپێک
لە سەوی
"ئادەم"ی
شەڕ بگرم
٣
ئەگەر" زیخ"ی
ناو باوەشی
چەمێک دەبووم
نەمدەناسی

“تفەنگ”ی مەرگی کەترکان
نەدەبوومە هاوبەشی
“جەنگ”ی
“مرۆڤ”ە گەشتخەرەکان
کەیان بە کەیان
‘سەگ’ی حیزب
دوام نەدەکەوت
بەنی نەدەکردم
لە بەردم کەلاوەی ژیان دا
“ەو”ی
مەزهەب
ع
ئەگەر
لە کەناری چەمەک
دەنکەک زیخ دەبووم
“ئاین”ی
بە دیاری نەدەکردم
“باوک”م
نووشتە”ی “ فە”ی
هەنەدەواسی
بە شانی تەمەنم دا
“دایک”م
نەیدەیخستمە گەوە
“دەست”ی جەلادی باسەندە
نەدەگریام
بەلای باخی سووتاوی
گوندەکەم و
درەختی مەژووی
‘شەهید’ەوە
هەمنەدەمژی
ژەهری “شار”ی باپیرم
لەبەرچاوم دا
سەریان نەدەبڕی
بە شمشێری ئایەت
تاوسی
” زەردەشت”م
٥

ئەگەر دەنکێک "زیخ"ی
ئەسمەر بووماید
لەسەر پشتی گیایەک
قاقا پێدەکەنیم
بە پشتی کووی
"با"ی لێکەوت
مژدەی ژیانەوەی ئاوی
بە دەهێنام
باران
کراسی ئاسوودەیم
لەبەر دەکرد
لەگێ گەرانی هەتاو
دەچووم بە شایی
چەو و لم
٦
ئەگەر "زیخ"ی
ناو "تاق"ی
کەنارێک دەبووم
نە هێزی کارم دەناسی
نە حەپەحەپی
خاوەن گارگێ
نە هەشمەندیم
دەبەخشی بە پارێ
نە دەبووم هاوێی
"سێگ"ی مەنفا
چارەنووسم نەدەبووێ
کەفی دەمی سێگێ
کاتێک
لە خاوەنەکەی دەوێ
٧
ئاخ ئەگەر "زیخ"ی
ناو 'حەوز'ی باخ دەبووم
نە چاوی
پێ لە فرمێسک و
نە بریەنی پشتی
'دێ'کم دەبینی
نە گوم لە 'مەچەچ'ی

‘دەم’ی تووتنەکانی دەبوو
نە پێیان دەوتم:
باخەوان
باروودت دەخاتە
ناو میوەوە
دەرخواردی
‘ورچ ‘ی
دووگیانی ئەدات
٨
ئەگەر “زیخ” ی
ناو “دە”ی
دەریا دەبووم
ئەوکاتە
دایکم
کتێبی گەلای
بەرزنەدەکردەوە لەم
لەزەت لە میووی
باخ نەبینم
براکانم
نەیاندەخستمە
سەر پشتی ‘با’ی ڕۆژگار
لە تەنەکەی “دڕ” یان نەئەدا
لە ناو شاری گەمژەیی دا
منالەکانی عەشیرەتم
نیشتمانیان ‘نەدەفرۆشت’
بە پەکەنینەکی
” گەمژانە”ی
ئاخوون
“هاوەڵ”کانم
لە گەڵکی بیرەوەری دا
نەدەگریان
بەدوای تەرمی غەریبیم دا
٩
ئەگەر “زیخ”ی
ناو دەی ئەقیانووس دەبووم
ئەوکاتانەی بەتاقەتی
گەوجی دەکردم

دەستم دەکردە ملی
"لم"ی هاوڕم
ئەواران کاتێک شنەبا
ماچی باڵندەکانی دەکرد
سەردانی
'کچ'ی 'چەو'م دەکرد
هەواڵی
باڵی شکاوی
شەپۆلم
ڕەدە پرسی
دەچووم بۆ گۆڕەکی قەوزە
گۆڕم دەگرت
لە گۆرانی بڕق
یاریم بە "سمێل"ی
مەشوولە دەکرد
خەم هەڵئەدایە
سەر پشتی کیسەڵی پیر
لەم کەنارەوە دەیبردم
بۆ ئەوبەری قەراغ چەم
لەسەر بڕی قرژاڵ
دادەنیشم
تا بمگەیەنێتە
بنی ئەقیانووس
بۆئەوەی تەماشای
شایی
"کیسەڵ" ی پیر بکەم
دەچووم بۆ ئاهەنگی ماسی
هەڵدەپەڕیم
لەگەڵ قرژاڵی حەوت سەر
بە "حووت"م دەوت:
بمهاڵ
قووتم بدە
تۆ لە مرۆڤ جوانتریت
"چەک" ت نییە بمکوژیت!

دەستگۆ ... جەلال عەبدوڵا ساڵح

لە شەقامی کۆرەوەری
چاو دەگەم بە پینەچی!
دەیم ئاخە کەسک هەبە
هەندەی ئەو پەڵاو بناسە
...
بەرگدروو چەن دەتوانە؟
بە تەقە دەرزی بدوننە
میووە فرش چەن دەزانە؟
تڕە هەناری خەشدەوە
بە سەعات چی پەدەکەنە
کاتە قورمیش ماندەگرە
...
شەقامی خەیاڵ جەدەم
دەگەمە لای
دەرگای پیری نادی شەوان
یەکە جگەرەی
مەراق و ژان دەکەشت
یەکەکی کە
هەشی ونی میوانە لای
تەزەک مەزە و
ەحی پەکەکی ئەوارە
هەتا کەمە
ژەهری ژیانی لابەرەت
منیش هەروا
بیر لە تەمەنی مناەیم
دەکەمەوە
کاتەک لە دەستی شەیتانی
شار و باوکم هەهاتم و
لەبەردەم دەرگای باەکان
لەژەر بەفر و گەرما، باران
ادەوەستام

دانێ دانێ
پاکێتی جگەرەم دەفرۆشت
بە پیاوێ مەستەکانی شار
تا نیوەشەو
تا برسییەتی دەیگریاندم
پەناوی گەڵی قومارچیم
بەیاخ دەکرد
بە دوو
سێ
مشت
نووقڵی ژیان
...
جگەرەی ناو پاکێتەکان
هەموو سووتان
بوون بە دووکەڵ
لەسەر شانی "با" دانیشتن
پەناوی نێ
ورگییان تەقی
بەگەنییان کرد
پیاوەکانیش
هێندێ حوتی جەنگ
قووتیدان
هێندێکی کێ
وەک چەڵەکێ
بەرگەی ڕقی بەفری نەگرت
ڕەق بووەوە
هێندێکیشیان
بوون بە دەناەی سەرمایێ
کەچی تەنها من مامەوە
بومە بەقی حەوزی ژیان

جەلال عەبدوڵا ساڵح – تەرەنتێ

“پاسەوان” ی ژیان … “شیعر”ی جەلال ءەبدوڵا ساڵح

١
“پاسەوان” ی بەردەرگای “لووت”ە
لەسەر سەکۆی “ لچ”
دانیشیووە “سمە”
…
٢
“مەشکە” ی خواردن و “ ئاو”ە
“ماڵ”ی “سپل”ە
سک
…
٣
“سەنگەر”ی “ دە”ە
بە دیواری “پشت”ەوە
داکووتراوە پەراسوو
…
٤
“منا”ەکانی “سەر”ن
“دووژمن” ی

یەکترین
"چاو" و
"گوێ"
...
٥
"کۆچک"ی
ناو" دەم"ە
"کلیل" ی
"دەرگا"ی
قسەکردنە
"زمان"
...
٦
هەرکەسێک
بمرێت
دەبێت بە کۆچکەی
"تابووت"
شان
...
٧
دانیشتووە
لەسەر "کورس" ی
گەشت
"پورزا"ی
"ددان"ە
چاوەڕێی
"فەرمان"ی
"پەنجە" یە
نینۆک
...
٨
"هاوەڵ"ی
"خوێن"ە
"خزم "ی
"جگەر" ە
"سپی"

“سەفەر” ی “پوور” م … شیعر: جەلال عەبدوڵا ساڵح

بە “سەبەر”ی
“درەخت”ەکاندا دەیزانی
تەمەنی دارستان
چەند سەدەیە؟
بە هاوینی خۆشدەوێت
میووە؟
کاتێک باێندە دەیخوێند
بە “ئاو”ی دەکردە
“ئینجانە”ی بەرهیوان؟

“پوور”م

لە” پایز”دا
گوناهی “مە”ی
باس دەکرد
بە دارهەرمە
بەیحانە” ی” دەووت:”
نەتەرە لە ژن
تکای دەکرد لە لافاو
دەپاێوە لە ئاو
ئاگایان لە گەرای ماسی بێت

“پوور” م

بە ئەوی پەکەنێت
باخ
حەوزی پەکرد
لە “ەنگ”ی مانگ
پوور”م”

هەموو"عەسر"ێک
باسی سبەینێی
دەکرد بە دایکم
جارێک
گوتم لێی بوو
پێ ووت:
ئەوەندە
جگەرە مەنێرە
بە "ماڵ"ی گیرفان
دەستی ژەهرە

تووتن

ڕەنگی "کراس"ەکەی بەری
هەناسەی هەور بوو
ڕەفتەی سەری
گەڵای ماڵی باخ بوو
"ڕۆح"ی
ڕەنگ"ی زەردەپەڕە"
کەنار چەم بوو

"پور"م

چوار "چەم"ی عاشقی هەبوو
"گوند"ەکەی
"پور"م
"منا"ەکانی
هەمیشە شەیان بوو
کاتێک باران دەباری
دەپارایەوە لە سرووشت
هەر"چوار"یان
بکا بە یەک دەریا
لە تاو "خەفەت"ی ئاو
مرد "پورم"
"منا"ەکانی
"چەم" یان دابەش

ماسیەکانیش
هەموو مردن
…
“دڵۆپ” ێک باران بوو
گۆایەوە
بە لای دەریا
پورم
نە “دە”ی دەکرایەوە
بە ەەنگی
کەاوی سەری
براکانی
نە بە فڕی زەردەخەنەی
کوەکانی
پورم
تەزێک ەەنگ بوو
لەسەر سنگی گۆا
هەتاکوو مرد
ەووی لە “میحراب” ی باخ بوو
کاتێک بەجێی هەشتم
لە “دە”مدا
ناشتم
تەزی “تەرم”ەکەی
“پور”م
…

سەردانی گۆ … جەلال عەبدوڵا ساڵح

بە چەند هەفتە ؟
لاولاو
دەستی دەگاتە بەرهەیوان
پاش سەاو کردن

لە گوێ و گەز
سەری بنێت بە پەنجەرەی
دیواری گەورە
تەماشای نێنکم بکات
کوێ کوێ
بە بەرماڵ و
عەینەکەکەی
دەگەڕێت
...
چەند جۆڕی پەدچێت ؟
دایکم
کەاوەک بچنێت
لە جەنگی مانگ
بە باوکم
ئاویش بیانی جۆزن
لە سەری بکات
بە کانی شاردا
ماڵ بە ماڵ بگەڕێت
بە مشتەک ئاشتی
بە گیرفانەک پەکەنین
...
چەند دەخایەنێت ؟
کچەکەی دراوسێمان
لە جەنگی هەتاو
سەوی بیرەوەری
بخاتە زەمیلەی
تەمەنەوە
بە دیاری بیبات
بە گەستان
بە لای هاوڕێ
شەهیدەکەی
...
چەند دەخایەنێت
بگەڕێ گەستان
گوڵەکەم بپەوم
کەلەکەم بکەشم
...

چرپۍ ... جلال عبدوها ساح

...
خونی
خاکۍ
شهید
...
دی
گیرفانۍ
پارۍ
...
دایک
زمانی
ئوینۍ
...
هللکۍ
دشکۍت
قومری
دمرۍت
...
هور
ئاسمانی
اونا
گۍا
با
...
چم
دشتی
پوا
نگۍیۍ
دریا

...
حەوز
قەوزێ
هەنگ دەکا
بەق
تەکی ئەدا
...
پەدەکەنێ
دەرپێ
بە شەی
پەلاو و پێ
...
جەلال عەبدوڵا ساڵح (کۆنەدا)

خــوێن و گــۆنێ ... جەلال عەبــدوڵا ساڵح

لە دەگەڵ
بگرێ و بنێ
سەری گەرمێ
لە ناو بازنەی
مەژوی یەکدا
دەخولێنەوە
ئەسپێ و شک
خوێن و گۆنێ
لایەک خەڵ
ئەوی کەیان
پەچەوانێ
ئەم لا برنج
ئەولا ماشێ
ئەم بێ تاران
پەبکەنێت

ئەولاکەی تر
بە ئەنقەرە
ئەم قەڵەم بەت
ئەو شمشێرە
کەچی سەیرە
بەیەکتری
نایان کرێت
خوێن و گەنە
تا کەس بە سەیان
نەزانێت
ئەم دیگرێت
ئەویکیان
هەڵیەیلوشێت
ئای لە گەمەی
بازنەی مەژوی
خوێن و گەنە
چەند شەرمنە
.
....
جەلال عەبدوڵا ساڵح (کەنەدا)

شەقامی بەنداوا ... جەلال عەبدوڵا ساڵح

هەموو سەرقاڵین بە ژیانەوە

بەیاخچیەک

سەرقاڵە بە کەشتی ڕەنگی بەیەوە

ئافرەتێک

بەتامی شەرابی بیرەوەریەوە

سەزانییەک

بە چەژی پیاوەکی بەتەمەنەوە

باڵندەیەک

بە کوشتنی کرمی سپی دڕیاوە

منیش سەرقاڵم

بە پەوانی گیای وشکی ژیانەوە

بزانم کەی دڵگەمە سنووری سەوزبوون؟

بە ئاکەشانی هەزی تەورەوە

تا لە فەلسەفەی بینەوە بگەم

من وام

گەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

...

زەر جار

پەتای دەڵاوکە

دەکەمە میزەدانی خیاڵەوە

پەی دەکەم لەفووی داغە

لەم گەشەی مەزهەبەوە

بەدوایدا ئادەکەم

بە ئەو سووچی کەمەنستی

لەم بەرەبەیانی ئێژهەڵاتی جەنگەوە

بە ئەوبەری خەرئاوای

ئەوروو پای ئاشتی خواز

لە گیرفانی بەتاڵی بەنەوایەکەوە

بە بەردەم قاسەی بەرژوایەک

لە گەنمکی مەخسەرەی ژیانەوە

بە ماڵی شایی مەرگ

من وام

ئەگەر مرۆڤ نەبوومایە

وام نەدەبووم

...

من زەر جار

فەی شەراب دەمگرت

نووقوورچ لە بەرسیلەی هاوین دەگرم

قژی کەزی پایز هادەکەشم

وەک مەروولەی کوەر

شەیدای بەنی گوێی گەنمم

نە کەشبا دەبینم

نە نیشتمانی خەم

...

من فەی پەچەوانە دەمگرت

بە تیرەکی تەنیایی

پشتی تاوێی شەو دەشەلم

بە هەویری هەینی

مقاشی شەممە دەگرم

خوێی مەراق

دەکەمە ناو چایی شایی

سەری پەپوولەی نامەی ئەدەزم

بە دەستی چەم

گەرای بەق دەژمەرم

من وام

گەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

...

لە شوێکدا کە تۆ گەرانی بە دراو دەی

من شەقامی بەنەواکان دەپیووم

من بوخچەی عەسر دەکەموە

پێ لە جلی خونەاوی ئەوارە

تا دیواری پارە هەبە

لەیەک ناگەین

گوم لەیە کارەکارەکان

سروودی کەمانە دەنەوە

سبەی ئاشتی

ژیان لەباوەش دە

...

من بەدیار گەشتی سووتاوی جەنگەوە

دەبێت بگریم بۆلای

خۆڵەمێشی تەمەنی خەمەوە

من لە بەردەم ئاوێنەی شکاوی ڕۆژگارا

لە خونی دووپشکی بریندار

لە کراسی پشکۆ

لە کەردی دوای شۆڕ دەچم

من کراسی باران لە بەردەکەم

سەرلەمانی گۆ ئەدەم

خۆ دەکەمە دەمی گوڵەوە

تا برسی نەبێ

من وام

ئەگەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

...

من هەزار جار بە دەستی هەفتە

قەپچەی کراسی هەینیم

سەربەرەوخوار داخستووە

من هەزارجار تاکوتاک

کاڵەی عەسرم لەپەکردووە

وورتە وورت

گرانیم بە قیتاری شکاوی سەفەر وتووە

من هەزارجار بەدەم ڕۆگاوە

لەگەڵ ئەواردا

کرتە کرت

نینۆکی چارنووسم قرتاندووە

من وام

گەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

...

ژیان سەرقاڵە بەهەموومانەوە

مارکسیەک

وانەی سەرمایە لەبەردەکات

لینینیەک

تڕۆتسکی سەرمایەداری دەوڵەتی دادژێت

ستالینیەک

تابووتی مژوو هەڵدەکات

ئیخوانیەک

بەشکەی (بەنا) هادژێنت

عەشیرەتی

قوبادی جەلال ئابادی

نیشتمانی هەنگەکان دەفرۆشت

باڵندەیەک

بیر لە ئاسمانکی نوێ دەکاتەوە بەفڕت

منیش سەرقاڵم

بەژماردنی تەنافی خەیاڵ و

بەنکردنی کراسی بارانەوە

بە تامکردنی خۆی گۆ و

چاککردنی پەنجەرەی شکاوی ژیانەوە

من وام

گەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

...

من هەزارجار وێنەی شێتانەم کردووە

لەگۆ کچکی مەکسیکی

لە واشنگتۆن

لە چیشتخانەیەکی لووبنانی

باسی تەم بە دەکردووە

من هەندێک جار

پەتای هێنجی جەنگ گرتوومی

شاومەتەوە بەسەر تەنافی عومری خەمدا

ماڵی ژیان و

خاکی مەزووی خەم پیس کردووە

من گەڕم بە کارەساتی شۆ و

تاعوونی تەمەن و

ژەهری دراو

من وەم بە دۆاوکەی مردن و

مەتەکەی ژیان

ئەمیە چارەنووسی من

گەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

...

من زەر جار

فەی ڕۆژگار دەمگرێ

بە تیرەکی خەیاڵ

پشتی تاوەی شەو دەشکێنم

بە هەویری بەیانی

مقاشی ئەوارە دەگرم

خوێی شیرین

دەکەمە ناو چایی سوورەوە

بە دەستی بای داغ

سەری پەپوولەی

دەڕاوکێ ئەدەزم

گەنمی هاوینی تەمەن

دەبەم بە گارگەی هاوین

گوێی وشەی خەیاڵ

دەخەمە تەنووری شیعرەوە

بە قەڵەمی هەنراوە

سەرسنگی با ڕەنگ دەکەم

من وام

ئەگەر مرۆڤ نەبوومایە

وام نەدەبووم

...

مرۆڤ بوونم

هەشمەندییەکی گەوجانە بوو

ئەمە لە فەلسەفەی ئاوەوە فێربووم

لە قالەنچەوە فێر بووم

چۆن بە سەمە

لە بۆن بگەم؟

من مرۆڤم

گەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

...

من ساڵە لە حووجرەی

ئیمان نووسەکی* کوردا بووم فەقێ

خودای وشەم بینی هەزار سەربوو

فەیلەسوفەکەم بینی هەزار قاچ بوو

درۆی سیاسەتم بینی هەزار گوێ بوو

کۆنووشی پارەم بینی لەسەر کورسی سەرۆک

بزەی ژیانم ناسی لە باوەشی برین

بە گەرانی باخ گەیشتم لەسەر تەرمی گوڵ

هەرچیم کرد

لە نووسەرەکەی نەگەیشتم

...

من هەزار زستان

سەرماوە بە دەی تەرزەوە

نە لە نهەنی ئاو گەیشتووم

نە باران

من هەزار جار چاوم لەبووە

گۆڵا فڕێی لە لق کردووە

بەق چەمی ئاوناوە

کرمی ماچکردووە

مەشوولەی لاواندووە

من هەزار جار چاوم لەبووە

تەرزە

خوە و شەکری

لەناو مەنجەڵی ئاودا کوتاوە

پەست برینی گووشیووە

چەقەی ماچ کردووە

من وام

گەر مرۆف نەبوومایە

وانەدەبووم

...

من وام

من هەزارجار

بازم داوە بەسەر پشتی هەشبادا

من هەزارجار لە کەتەرەی بەها هەڵکەوتووم

من هەزار جار حەوزی سپیم

پڕکردووە لە قەوزەی هەش

لە موورووی مانگی خەیاڵ

لە هەڵکەی بەقی مەراق

لە کرمی ماسی تەنیایی

لە گرەی گڵەای بەزاری

من هەزارجار

لەبەرچاوی باخ دا

کراسی بارانم دادەیووە

من هەزارجار

بەبەق پڕکەنیووم کاتێک

بە خەیاڵی لەزەتکی چەند خوولەکی

شەوی پڕکردووە لەگەرانی

من وام

ئەگەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

...

من چی لە چەمی شیعر بکەم؟

کاتێک گوڵی تەی لانەبە

من بە چەپەڵە بە بارانی خەیاڵ لەدەم؟

کەلەحەوشەی تۆ نەبارێ

جگە لە گریانی تۆ

بە هیچ شتێک دڵم خۆشنابێ

بەجێم مەهێڵە

ئەی یاقووتی بنی دەریا

ئەترسم ساڵی نوێ

تامی ماچی تۆی لانەبێ

...

من لە ماڵی شەو

دەهەزارجار

شیعر و وشەم ئاشتکردەتەوە

هیچم دەست نەکەوت

من دەهەزارجار

گرێیی تەنافم

لە مشتی بادا کردەتەوە

لە هیچ نەگەیشتووم

من وام

گەر مرۆڤ نەبوومایە

واندەبووم

...

ڕەکەوتی ژانی ژیان

مەنجەڵکی قوپاو بوو

شەوێکی شەتی

هەزار و نەسەد و پەنجاو شەش

کەشای بەسەرمدا

خەزگە ئەشەوە

سیسرکەکی گەنم ەەنگ بووماێ

تا دەمردم گەرانیم

بە تەنافی پچەاوی شەو بووتایێ

تەنها کەشەم گرەدانی لیکی پچراو بووایێ

نە جەنگی سەرمایەداریم بناسییایێ

نە ئاەای ئاشتی پەەلیتاریا

...

ساەی نوێ لە دەرگا ئەدا

منیش سەرقاەی بیرکردنەوەم

لەپەتای قالەنچێکی ئاوس

من شیعرەکی هەزار سەرم

بەلەتە چاو

درزی دیواری هەور

پەردەی ژووری باران

خوەنی سپی بەفر دەبینم

من گەەایەکی سەرشکاوم

خوەنی ەژاوم وا لەماەی با

من ەەنگی تەمەکی وەنەوشەییم

لە پشت سەری تاقی ئاوەوم

من خەیاتێکی دڵاوی ژیانم

ئەوەتەی هەم

تەقڵە لە پشتی دوورین ئەدەم

ڕاسیبم

من ژەهری ژەر دانی

نەهەنگکی پیرم

تا ئاو هەبێ دەژیم

من لەسایی ڕابردوو

دەهەزار تەرمی برینم ناشت

دەرزەنێ گڵەم هەڵدایەوە

بە تەرمی خەم

من وام

گەر مرۆڤ نەبوومایە

وانەدەبووم

…

جەلال عەبدوڵا ساڵح

مـــردووی دەســـتی ئـــاو … جەلال

عەبدوڵا ساڵح

ئەو ڕۆژانەی بەکارم
سەرم کێشە و گیرفانم خاڵی
حەزم لە ترە و پەنیرە
گوێ لە گۆرانی با دەگرم
بیر لە دانیشتنی
شەراب و زەردەپەڕ دەکەموە
دەموەت لە هەزی کار دووربم
جگەرەیەکی بێزاری بکێشم و
کەمکیش پێبکەنم
لەکەناری شەقامێک
دەبمە هاوڕێی سزانییەک
ئەو باسی لەزەتی
جگەرەی شەوم بە دەکات
منیش چیرۆکی بێتاقەتی
کیسەڵکی کوێری بە دەگەمەوە
پەی دەبەم کیسەڵ بەوتەمانە زەرەیەوە
نە حەزی لە تامی ئاوە
نە لە هەناسەی زەوی
ئەی تۆ چیت پێیە بەم باس بکەی؟
سزانییەکە جۆتکەم بە لەدەدات
منیش قاقا پەدەکەنم
کەسمان لەیەکتری ناگەین
زمانی فەلسەفە وادەبێت
...
هەنگاوی غەریبی دەنێم
بە کچکی ئەفغانی دەگەم
بەنی پیچک و ڕەحانەی لە دەت
ڕەحم پەدەبەت لە گۆرانی
بەدەم زەردەخەنەوە پێ دەبەم"سەلام"
ئاوەم لەئەداتەوە و
وەک کچکی کەندی بەدەستی
جنۆکەم پێئەدات
شەقامەکە پڕ لە پکەنینی ژیان
لە ڕووم نایەت هەمووی بگەمەوە

لەوانەیە پەلیس بمگرێت
لە کارگەش دەر بکرێم
...
دەڕۆم و هەنگاو دەنێم
لەدوورەوە دووکەڵی
جگەرەی پیاوەکی پیر دەبینم
لەگەڵ با سەما دەکا
دەموەت بڕم ماندوو نەبیت
ئەی دەی پیری
گوڵی فەرش
دەموەت لێی بپرسم
چۆن لە پێوەندی گۆچان و هەنگاو بگەم؟
لەپڕ سەرک بادەدا
دەشتەوە بەسەر لاشەی سپی زەویدا
ئای بۆنی هاناوەی پیری چەند پیسە؟
پێش ئەوەی بڕۆی بهەم
فیکەیەک بە گەمژەیی خەم لەئەدەم
....
دەکەومەوە هەنگاونان
لەپڕ سەگەکی تووکنی چاو کز
بەرەوووم دێت
بۆنی پانتەڵی ڕەژەهاتیم دەکات
لەودڕچە بمناستەوە
بە سمێڵ و کلکیدا
لە سەگەکەی بژێنا دەچێت
بژێنا مەسیحییەکی سپی بوو
من مووسووماناکی بۆنیشتمان
هەموو شوێکی هەینی
کاتێک دەبوو بشێمان
سەگەکەی دەبووە ناوبژیوان
...
لە تەمی تۆنیایی خەم دا وندەبم
دەگەمە کناری چەمەک
بەفڕچەی ئاو
وەک منا خەم ژیردەکەم
باڵای دیواری با ڕەنگ دەکەم
نەخشەی جیهانەکی نوێ دەکێشم

بۆ گەورەیی ناوی خەم دەنووسم
مردووی دەستی ئاو
ژەهری ناودەمی نەهەنگ
تا ماسیيەکان تەر پەکەنن
بۆقەکانیش
تاهیلاک دەبن
گەرانی بەن
...

جەلال عەبدوڵا ساڵح

شاتەف لەچاوەوانیدا مرد ... جەلال عەبدوڵا ساڵح

شاتەف
ئاو نەبوایە
بۆنی خوێن کاسی دەکردین
ئەو ڕۆژگارەی پەکەوە بووین
دەمان بەوەخەش بوو
کەباران دەباری
مژدەی ژیانەوەی پێبوو

...

شاتەف

نازانم کەی تەواودەبم
لە گرەی تەنافی
ئەم کەشانە؟
شاتەف
تۆ لە کوێی؟
لەکەنارکەی ئەمە
هەموو ڕۆژکی عەسر

مرۆڤ لێ برسا دەمرێ
ئەوارێ لافاوی کارەساتێ
پڕاو و عینەکەیەی ئەفینێ
وەک ئەوەی ئێتر
کۆتایی ژیان بێ

...

شاتەف

لە نیوەشەودا
لەودیوی پەنجەرەکەمەوە
دەنگی گۆرانی دەبیسم
ژنەک گیتاری ئومێد لێدەدا
منالێک لەدایک دەبێ
ئەوێ مژدەی
ژیانەوەی ئەمیە هاوڕێ

...

شاتەف

باوکی تیان کوشت و
ئەوەی منیان خنکاند
بەیانییەکی پایز بوو
چاومان لێبوو
تاک تاک کۆترکان
ئەگەیشتنە ماڵی ئاو
تازە بەیانی کراسی تەمی لەبەرکردبوو
من و تۆ لەترسی نەهەنگەکان
تا ناوەراستی چەمەکە هەڵهاتین
لەوێ لەیەک دابڕاین
هەرلەوەش زانیمان
دیجلە و فورات
دوومناڵی
خەرنەدیوی
ئێژەڵاتن

...

شاتەف

چەند کاتژمێرێک ماوەم بدەرێ
هەتاکوو خوێنی شووشەی
پەنجەرەکان دەسڕم
ئاوی ڕەحانە و گوڵی
ئینجانە شکاوەکان ئەدەم
هەتاکوو لەدەبمەوە لە ڕەکردنی گەنم
بە کەترە باڵ شکاوەکان
هەتاکوو پیلی سەعاتی
سەردیوارە ڕووخاوەکەی ڕەحم دەگرێم
سەگە ئەمانییە نەخۆشەکەم
ئەبەم بە سەرئاو و
کەمەک گاتەی لەگەڵ دەکەم
ئاخ شاتەف
چۆن بتگەمێ؟
گرێی تەنافی ژیان
پڕە لە تەڵەی تاوان

...

شاتەف

چەند ڕەژە ماوەم بدەرێ
هەتاکوو زەرفە
مەزی پلاستیک دەکەم
بە وەچەی مەیموونەکانی هاوڕێم
هەتاکوو فوودەکەمە میزەدانی
منارە کوڕەکەی دراوسێم
هەتاکوو میووەی گەنیووی
دووکاندارە ئەفغانییەکەی ناسیاوم
ئاشت دەکەمەوە
بە سەلاجە قڕە شکاوەکەی تەنیشتم
هەتاکوو کەمەک
گوێ لە گەرانییەکی ژنانەی
زەکی موران دەگرم
دووا بڕشی ڕەمانە شتەکەی
دستەفسکی تەواو دەکەم

نووقوورچ□کی پ□چ□وان□
ل□ گو□چک□ی خ□یا□ی د□گرم
ئاخ شات□ف
ئ□و □□ژ□ی وش□ی نام□کانت
ل□گ□□ خو□نی
ک□تر□ س□ربـ□او□کان ت□ک□□ بوو
ئ□و□ س□ر□تای کار□ساتی
دابـ□انی ئ□م□ بوو

...

شات□ف

چ□ند ه□فت□ی□ک ماو□م بد□ر□
ه□تاکوو د□رمانی ن□خ□شیی□ک□م ت□واود□ک□م
ل□ پیاو□کی مارکسی
ت□ز□ پار□ و
کراس وپانت□□کی
ب□ل□ش□فیکی ق□رز د□ک□م
و□ک ل□پرسراو□کی سیاسی □□ژه□□ا تی
ل□ □□نگی □□حان□
سم□□ و س□رم ب□ی□ د□ک□م
گیرفانم پ□د□ک□م ل□ دا□غ□ی پار□
قیت قیت
و□ک ک□ل□ش□ری د□□اوی دوای ج□نگ
بیر□و□ری ئ□و ش□قام□ی
پشتی پ□□ ل□ زامی پ□
ئ□گ□رم□ ک□□م و
ب□ر□ولات
د□ک□وم□□□

...

شات□ف

ک□م□ ماو□م بد□ر□ ه□تاو□کوو
ع□ین□ک□ک□م د□گ□□م ب□ ئ□مریکی و
دان□ دان□
دان□کانم د□ردـ□ه□نم و

لە منەتی خوا دەرئەچم
چاڵی کۆلاوەکانی پووکم
بە مشتە خۆڵەمێش و خۆڵ پەدەکەمەوە
تاقمێکی ئیتاڵی دروست دەکەم و
گوێز و قەسوانی کارساتی پەدەشکێنم
پاشان کاوەی ئاسنگەر
غەریبییەکەم لەسەردەکەم و
بەرەولات دەم

...

پەلەم لەمەکە شاتەف
هەتاکوو بوتڵە شەرابی مەرگ دەکەم و
سەرێک ئەدەم لە شایی خوێن
سەماوەک دەکەم لە لەتی ژیان
تەلەفوونێک دەکەم بە هاوڕێ کرێکارەکەم
باسی پاریسی ئەستا و
کۆمۆنەی کانی بە دەکەم
هەتاکوو دەستێکی ستالین دەبینم و
هەواڵی سیبریا و ترۆتسکی لێدەپرسم
هەتاکوو مژێک لە ژەهری
ئەم تۆنیاییە ئەدەم و
ژمارەی هەنگاوی
سەفەرەکەم دەژمێرم

...

شاتەف
چەند مانگێک ماوەم بدەرێ
هەتاکوو لەم دوودڵییە ڕزگارم دەبێ
کراسی غەریبیم کەندەبێ
هەتاکوو پەراسووی گەرم
ئەگات بە پشتی کووەم
گوڵچکەی شەتم دەکشێ
تا سەروی لووتی نەخشم
هەتاکوو پەنجەی تاوانم
تف دەکات لە نینۆکی پیرەزم
هەتاکوو بڕەم

یاخی دەبێت لە چاوم
قاچ
لە ڕێگای چەواشەم و
سەرم
لە پێتای فەلسەفەم

...

شاتەف

پەلەم لەمەکە هەتاکوو ئادەم
بە مەکری پێکەنین و
دڵق دەگرم بە گەرانی مەرگەوە
هەتاکوو شەبقەی حیزب فێئێدەم و
کرمی مەزهەب
لە ڕەحم دا دەکوژم
هەتاکوو لەفەی ئەپارتمانی
ژمارە چل و پێنج
ڕزگارم دەبێ و
خانوویەکی خەیاڵی گاڵتەجاری
لە کەناردەریای بەکەتایی بنیات دەنێم
پەی دەکەم لە سیسرکی سپی ئاشتی و
نیوەشەو بەدزی تاریکیەوە

سەمایان بە دەکەم
بەرهەیوانە ڕووخاوەکەی ئەدەم بەکرێ
بە خوێنەرەکی گەمژەی کافکا و
گوێ لە درێی
ژیانی دەگرم

...

شاتەف

پەلەم لەمەکە
هە تاکوو دەستی چەپم
ئاشت کەمەوە بەاستم
گوێ لە سکالای گەڕەوی و
پەڕاوی تەنگم دەگرم

هەتاکوو تەواودەبم
لە ژماردنی مووسی سپی
سەری کاسم
ئاخ شاتەف
چیت لێم دەوێ؟
سیسرک
پاش قسەنێ
بە شایی نیووشەو
شادئ بە

...

شاتەف

کەمێک ماوەم بدەرێ
پارچەیەکی لێشم
لێشوەنێک لەبەجەماوێ
دەگمەم نایدەزمەوێ
لەوانەیە لە ژووری
پۆلیسی تاوان بێ
یان لەسەر کورسی
شەمەندەفەری
ژمارێ پەنجاو شەشی تەمەنم بێ
لەوانەیە لای بەن فرۆشکانی
قەیسەری نەقیب
لە کووچەی عەرەب لای ماسی فرۆشکان
لەژێر قسەی شکاوی لقێ گیا
یان لەسەر تەپەکەکی پیر
لەپاڵ پیاوێ و ژنەرپیاوێکی تەژهەلاتی
لەوانەیە ئەوەژەی چووم (ێ) ببینم
لەلای سەرپۆشکەی دایکی
لەمبەجەما بێ

...

شاتەف

چەند ساڵێک ماوەم بدەرێ
هەتاکوو ئەم سەرمای

کارەساتانە بەسەردا چە و
لە ژماردنی گوڵی
باخچەی ماچەکان و
لە جەنگی کەچی
کەنارەکانی پشتم
تەواو دەبم
هەتاکوو ئاواشی پەستم
کەمە ئارام دەگرە و
چنگی بەزاری
وازم لەدەنە
هەتاکوو مەنجەڵی ئاشتیم
دەتە کوە
ئەوکاتە مژ لە جگەرەی
گەوجیم ئەدەم و
بەرەولات دەم
...

ئاخ شاتەف

بەزار بووم لە گرەی دووبارە
لە پەتای سیاسەت
لەتەڵەی پارە
لەفەڵەی قاتلە بەرەکی
چاوشینی مارکسی
شاتەفی ئازیز
هەندەی باوەشی چاوەوانی
ماوەم بدەرە
هەتاکوو پەت دەگەم
وەکوو جاران نەماوم
ئەترسم لە لاشەی سەربازە تووەکان
لە گوڵی سەرگەڵەی کاپتنە دەڵاوەکان
لەسەبەری سەنگەرە ووخاوەکان
لە قەناغی تفەنگە سووتاوەکان
پەم لە هەنگاو دەترسە و
چاوەکانم کز بوون
شەقامەکان پەبوون
لە دز و پاسەوانی سوەتان

ئاخ شاتەف
بەم لە دووبارەی تاوان

...

شاتەف
چاوەڕوانم بە
کەی جەنگ کۆتای هات
پاکەتێک
نووقڵی بیرەوەری
زەرفێک
خەیاڵی قاوەیی
زەمیلەیەک
دەڕاوکێ و
پێگیرفانم
گەزەی خەم و
ئاوارەییت
بەدەنم
...

ئاخ شاتەف

لەوانەیە هەرگیز
بەیەک نەگەین
لەوانەیە چەتەکانی جەنگ
لەناگا بمکوژن

...

ویستت ژیان ئاشکێیتەوە ... جەلال عەبدوڵا ساڵح

ویستت باران بگریتەکەڵ

بیبێیتەوە بە باوەشی
دارستانی تینوو و ماندوو
تاوس ئاشتکەیتەوە بە ڕەنگ
مەل بە باخ و
عەتر بە بەرکەشی گوڵ و
باران بە چەم
حیزب نەیهێشت
ویستت مەسیقا بە دەریا و
کارەز بەریت
حەیران فەرکەیت
گەرانی بە ئافرەتکی شنگال بڕێت
دەنگ
بخەیتە ڕەحی تەپڵ و
ئاواز ببەیت بە لای گیتار
حیزب زمانی داخ کردیت
ویستت قووڵگی با دەربهێنیت
گۆ بخەیتە دەمی ووشکی
گەڕەووکە و
تەفان ڕاونەیت
زریان بگریت
لە پەش چاوی دارستاندا
قەبەستی کەیت
خەڵی گریاو
بخیتە گیرفانی شەهید
لە عسرەکی خەڵەمشی
مناڵکانی ئەنفالی
ڕووت و برسی
ببەی بە ماڵی ئایەتی
پیری مەژوو
کوبانی بگریتە کەت
ماڵ بە ماڵی شار بیگەڕیت
بە باوەشی نیشتمانی
ماندووی بەریت
حیزب مووچە نانی بەیت
قەڵەمی هەشی شکاندیت
هەتاکوو تە لای حیزببیت
ئەبەت تف کەیت

لە شاعیری بەرز و یاخی
لە وشەی گەش
لە ڕەحی ئاو
لە چەپڵە گیایی
سەوزی ماندووی
بەرخەرتاو
ئەبەت ڕەق
لە تریفە و
پەکەنینی ئەستێرە بەت
ئەبەت باڵی فڕینی هەنگ
مەلی ماندووی ناو ماڵی باخ بقرتێنیت
ئەبەت ڕەحی سەوزی دەبەر بسووتێنیت
ژەهر خەیتە دڵی فیشەک
کوشتن بکەیت بەخەمخەر و
هاوڕێی تفەنگ
مرۆڤ
ژیان
باخ
باڵندە
دڵی ماندووی خەر بکوژیت
هەتاکوو تە لای حیزببیت
ئەبەت سەربازی تەڕبیت
گرە و پەتی سەدارە بەت
هاوڕێی جەلاد
دز
خەفرۆش
تاڵانچی بیت
ئەبەت کوڕ و دەستەمۆ بیت
چاوساغی ڕەی بگانە بیت
بە سەرەک و
کەشک و
دراو
کونووش بەربیت

...

جەلال عەبدوڵا ساڵح

غەریـــــــبی ەاوم دەنێ … جەلال عەبوبەکر ساڵح

نازانم من بە وام
هەشتم و وەک باڵندە
ووە و دەریا
سەری غەریبیی خەم هەڵگرت
شایی باخم بەجێهێشت
وەک دیجلە دەستی فوراتم گرت
وەک چرای ئاشتبوونەوە
ئەواریەک بەدزی زەردەپەڕەوە
تیشکم ژایە هەناحیی ئەقیانووسەکی پیرەوە
کەچی هەر غەریبم بە خەم
کەچی هەردەم و بە کەفی دەمی دەریا ناگەم
کەچی هەر بیر
لە گوناهەکانی با پیرم دەکەمەوە
کەچی هەر خەیاڵ دەمباتەوە
بە بەزمی
گلەیی
گەزە و کانی
بە گەمەزی
نیشتمان و بیرەوەری

…

ئەی جەلادی دابەزان
لەمتەبگە
کراسەکم لە بەردایە
نە شمشێری بروسکە دەیبڕێت
نە قەمەی زریان و تەفان
پەناوەکم لە پەدایە
لەچەرمی گا بەرد
لە پەستی داربەڕوو

لەمتەبگە
ئەی جەلادی دابەان
کە برسیەتی گەوجم دەکات
دەستی خەیاڵ درێژ دەکەم
بۆ لیرەی کاوە کۆنەکەی نێنکم
وەک پوولە تەپیووەکەی ناو دەستی باوکم
ژیان جەتم بە لەدەدات
لەم تەبگە
ئەی ڕۆحی دابەان؟
تامەزرۆ بۆ ژان
لەم دنیا جەنجاڵەدا
چرکەیەک خۆشحاڵیم هەبوو
هەزار ڕۆژ گریان

...

من لە نیشتمانی داربەڕووو
گەورەبووم
لەشم چرنووکی ڕەشبایە
کلیلی دابەانم ونکردووە
کەانەکانی هەور
گیرفانی گەڵا
ژێر بنی پێی با
مشتی تەزیوی زەوی
جانتای سەفەری تریفە دەگەڕەم
نایدەزمێوە

...

چ کارەکی شەتانیە پیشەی من
بۆ شەو گوندەگرم لە گەرانی بۆق
بۆ ڕۆژ داغەی کیسەڵی پییر دەژمێرم
نیووەشەو دەمەوەت شەقامەکان هەبگەڕێمەوە
حەزدەکەم بنی پێیی با ببینم
من چۆژ دەبینم لە پێچەوانەی شتەکان
دەمەوەت لەقە بدەم لەسەر سنگی شەقامەکان
حەزدەکەم خۆ بکەمە دەمیانەوە تا دەمرن
ئەوەتەی شەقام هەیە

پشتی فەرشی
پەناو و پەیە

...

من چەند خەفاوم بە فەی ژیان
لە مشتی کام ەکەوتتی شەتدای
ئەی جەلادی دابەان؟
ئەی نوقەی بەسەرچووی
سەر ەفەی دووکانە ەووخاوکانی ەژگار
ئەی هەمی حەوای پاش مەرگی ئازیز
ئەی دووکەی جەنگی سەرشانی با
هەزم نەما
هەندە لە دەرگای شکاوی تەمدا

...

تەماشا غەریبی چەن ەاوم دەنەت
کەی گەای ئەنفال
وەک منی بەسەرهات؟
لەگە هەزی سەربازی با
کەی گەمە وەک من شکا؟
کەی چەتر وەک من دەی قووپا؟
بە چەپەکی فەی ەشەبا

...

ئەرە سەزەمینی پەکەوە ژیانە
یان گەنجینەی دزی و تاوانە؟
ئەرە کوانووی خەەمەشی
ژەهر و جەستەیە ؟
لەمتەبگە ئەی جەلادی دەبەان
لەم مەملەکەتی وەرانەیە کەسەک ناناسم
جگە لە چاوەکی کزی کوونەبوو
گەچانەکی پیری هەنگاوەکی هیلاک
جگە لە دەەک لەەنگی ئاو و
نوورەک لە ەگەزی هەتاو
تەنها سامانم ژیانەکی پوچ بوو
بەخشیمە عەسر و

ئەوارە چەقۆی بڵێدام
دەزانم کە مردیشم
ماڵی دەریا گۆم دەبێت
نەهەنگی پیر خوێنم دەخوات
زریان ئەسقانم دەهاوێت

...

ئەی جڵادی دابەزان
لەمگۆڕە هەنگاو بنێم
بگەڕێ تەقسیم
نوری هەتاوی
عەسرکی غەریب
وەک هەمی دەمی دەریا
بئاوێنم لە ڕوحی ماندووم

...

ئەڕەیی دەبەم بۆ ئەستەمبوڵ
شەو تا ڕۆژ دەبەتەوە
هەزار ئەستێرە ماچی دەکا
عەسر و ئەوارە
سەر دەخاتە سەر ڕانی
بەرەبەیان شەپۆل ڕایدەژێنێ
بۆ دەستی ئاو
دیواری باو
شەپۆلی شێت دەژمێرێ
کاپتنی خنکاو دەردێنێ

...

ئەڕەیی بۆ باندەی ئەستەمبوڵ دەبەم
ماچکی بۆ پڵەی
ڕومەتی کەنار دەکات و
باددەگرێ
ئەڕەیی بۆ بڵەمەکی
شان شکاو دەبەم
لە ماڵی ئاو
ئافرەتکی ئازەری

دەیلاوێنە

....

ئەی جەلادی دابەان؟
کە بیر لە منی
هەمیشە غەریب دەکاتەوە؟
من تەمەکی وەک
زیخەکی سەرشکاو بووم
من بەفرەکی قوماوی
سەرشانی چاکەتەکی دەاو
قەڵەی قرتاوی
جەنگی بەرژوا بووم

...

نازانم من بە وام
پێم خۆش بە هەمیشە بمێم
هەرگیز نەگۆڕمەوە
بەزارم لە دووبارە
حەزدەکەم وەک قاڵی
عەسر لوول کەم
بیخەمە سەرشانی ئەوارە و
هەرگیز نەگۆڕتەوە
پێم خۆش وەک توتن
بەیانیان بکوتم
لە بەرتیشکی دوانیوەڕۆ داینەم
بەتە هەم و
هەرگیز دوبارە نەبەتەوە
دەموەو قاچم ببەموە
هەرگیز پەڵاو نەبینە
بەزار بووم
لە پرسیاری ژمارە
بەزار بووم لە جەنگی
گەڕەوی و پە
هەنگا و و ەڵ

...

ئەی جەلادی دابەان
لەمتەبگە
دەموە ژیان ەەنگ کەم
بە بەیەی ئاسمان
دەموەت دەرگای
کەەانەکانی تاوان داخەم
بە دەستی ئاشتی
دەموە خەیاە
وەک کاغەز گرمەەەکەم
بیخەمە ناو دەمی (با) وە
هەرگیز نەیبینمەوە
دەموە بەەم
دوور دوور بەەم
بەسەر پردی
دڕەی ژیاندا باز بەم
کەس نەبینمەوە

...

هەشتا دووکەەی تەرمی
جەنگی دووبرا
وا لە ژوور ئاسمانی
تاران و بەغدا
هەشتا پەتی ملی
ەابەرەک و شاعیرە
وا لە چەکمەجەی
ئەفسەرەکی مەزهەبیدا
هەشتا دەی کتەبی
(هەنگاوەک بە پەشەوە و
دوو هەنگاو بە دواوەە)
بە هەزاران ستالینی مەژوو لەدەدا
هەشتا قاچی قرتاوی
سەبازەکانی جەنگ
ئەوەتا لە ناو سکی
خوەناوی
دیجلە و فوراتدا

...

کە هەناسەی غەریبیم کەکاتەوە؟
بە هەرلایەک دەڕۆم
کارەساتی جەنگە
دەگەمە ڕۆحی بەغدا
دەچمە لای ئەبونەواس
بۆنی هەناسەی ماسی
کوژراو دەکەم
سەرئێشەم
لەمالی مەژووی
نازم غەزالی
دەگەڕێم بە ڕۆحی زیندووی
مەسیقا و گۆرانی
مایە پووچم
بەشقامی جمهوریدا
سەربەرەو ژوور هەنگاو دەنێم
پرچی خوێناوی
فوراتو
قەڵەی شکاوی
دیجلە دەبینم

...

ئەی جەلادی دابەزان
ئەرە سەرزەمینی بارووتە
بەغدا بۆنی
تەرمی مردووی لێدێ
بەغدا ناناسمەوە
پێ بووە لە گوناه
پێ بووە لە نزا
بە فڕێی دین
شەو مەلای سعوودیە
بەیەی دەکا
بە ڕۆژ
ئاخونی تاران و
بەغدا

...

ئەوارە درەنگانە
بابلم جەهەشت
گەیشتمە لای
هەولێری مەژوو
زەردەخەنەی گەلاوو
هەنگاوی پڕچەوانە دەنا
نەلە ئامەد و
سنە دەچوو
نەلە قامیشلی و
سلەمانی

...

باوەشم گرتەوە
بە پشتە کوێکەی قەڵا
حەزم لە برنج و شلەیەکی
تێراوا بوو
یەقنەی باڵندەکان
بارەن بەسەرما

...

هەنگاومنا
بە بازاری بیرەوەری
ویستم هەولێر ماچ کەم
نەیناسیمەوە
پاڵتەیەکی
ڕەنگ خەڵەمێشی
لە بەردا بوو
ئەنقەرە بەی دووری بوو
قەپچەکانی
سەربەرەو خوار
داخست بوو

...

قەڵام بینی
بە پشتی کوێوە
بەدزی جەلادەکانی خەڵوە

مەژووی زەردەشتی دەخوەندەوە
گەیشتمە گۆڕەکی شەخسا
حەماڵە برسییەکان
تووڕە بوون لە ئارد
شەراب لە مەز
ئاو لە دەریا
خەڵک لە قاڵەنچەی سووپا

...

ئەوارە قەڵەم جەهەشت
گەیشتمە لای گەیژە
کەشی پە بوو
لە زەنگیانەی شکاووی مەژوو
چاوی پە بوو
لە دووکەڵی دزاوی کوانوو

...

لە دوورەوە
سەیری پارچەی شکاوی
ئەستێرەی سەرشانی
سلەمانیم بینی
خەم دایگرتم
ئەسحابە سپی
وەک بنی مەنجەڵ
ڕەش هەڵگەڕابوو
کەلاوەیەک لە باوەشیا
جنەوێدەدا
بە دەوەتی خەڵکی
قاڵە گازی دەگرت
لە پشتی پیری
ئەسحابەسپی
جنەوی دەدا
بە عابا و مەزێری
پیاوی مەزهەبی
تفی دەرکرد
لە سەرکردەی

دەڵاوی سیاسی

...

هەروەکو جاران
هەشتم بە لای
قەیسەری نەقیب
هەحانە بەزار بوو لە بەن
وسمە و خەنە
لە سمەڵی
پیاوی گەمژە

...

لە قەیسەری نەقیب
کامەرانم ناسییەوە
چاوی کز بوو
هەشی مەزهەبی هەشتبووەوە
پێیان ووتم:
سی سات
لە دوکانکی سە گەشە دا
دیواری سەلەفی
هەنگ دەکا

...

هەشتم بە خوار خانەقا
جەمالی هاوەم بینی
کزکز لەبەردەم
مقەڵی بەکاریدا دانیشتبوو
شانی داغەی
خستبوو سەر شانی عەرەبانەکەی
گوێ لە گەرانی
خەم و عودەکەم دەگرت
هەنگاوی هەبوارەکانی دەژمارد
جەمال ئەگەر
فکری پەرتووکی
بەلشەفیکی بفرەشتایە
ئەستا هاوشکاری

سەرک بوو
ئەندامی شووڕای
دەوڵەت بوو

...

ئەی جەلادی دابەران
هەرکەسانکی ئەم سەرزەمینە
بەنی ژەهر و باروتە
دەگەمەوە بە ماڵی ئاو
بە لای ڕەحی دەریا
دەگەمەوە بە ئاسمان
کەمە تەمەنم ماوە
دەیبەخشمە باران

...

جەلال عەبوڵا ساڵح
٢٠١٧-٢٠١٦ تەرەنتە

کاری سەدکانم ... جەلال عەبدوڵا ساڵح

کاری من
سەینی پەنجەڕەی
ئارەزووی پاشا
تەماشای مەژووی
جەنگی کۆشکەری
سەدکان نییە
کاری من ئەوەیە
هەشت کاتژمێری
هەنگوینی
ژیان بفرۆشم

تا نیوەشەو دەخەوێت
چرکەی دڵی
مەکینەی کارگەکان بژمێرم
...
کاری من ئەوەیە
لە هەژی زریاندا
وردببمەوە
لە مەژووی فەلسەفەی
سەفەری با
...
کاری من ئەوەیە
تاقی هەشی
ژیان بەیەکەم
تاڵەنهێنی هەنگی
ئاو بگەم
...

کاری من
تامردن
گوێگرتنە
لە بیرەوەری گەرانی کچێک
وەک نهێنی سیحری شیعرێک
لە مناڵییەوە خەشم دەوێت
...
کاری من
ئاشت کردنەوەی
سیحری هەنگ و
باڵی شکاوی خونناوی
تاوسێکی غەمگینە
گرێدانی
دڵی تاڵکی پچڕاو و
تاڵی هەحی
گیتارێکی نەخۆش
...
کاری من
سپاردنی نووقڵی
بیرەوەریکانی تەیە

بۆ تاقی غەریبی ڕەحم
...
کاری من ئەوەیە
وەک منار دەستی
کەمانێکی تەنیا بگرم
بیبەمەوە بۆ ماڵی
شایی و گۆرانی

...

جەلال عەبدوڵا ساڵح

دوکتۆری جەنگ ... جەلال عەبدوڵا ساڵح

لە بەرهەیوانی ماڵی باپیرم
چای ژیانم دەخواردەوە
جەنگ لە دەرگای شاریدا
تەنها هاوڕێیەکم مابوو
لە کاروانی ئەنفال گەنجابووە
جەنگ لەگەڵ خۆی بردی
بۆ سبەینێ
لەگەڵ گۆرانی دوانیوەڕۆدا
تەرمەکەی فڕێدایە
ناو کەلاوەی مژووەوە

...

من سەرقاڵی شکاندنی
قەفەزی باڵندەکان بووم
گوڵم گرتبوو
لە سکاڵای کانی
لە گۆرانی قومری

جەنگ لە دەرگای شاریدا
بارەگای دینی کردەوە
پێشەوای مزگەوتەکانی
کرد بە کۆمەنیست
مەیفرۆشەکان بە ئاخون
سەعات فرۆشەکان بە سەرکردە
شاعیرەکان بە جەلادی مژوو
دارستان بە کەلاوە
ژێر زەمین
بە شوێنی سەما و خواردنەوە

...

من لە جەنگ هەڵهاتم
ەوم کردە ماڵی ئاو
تەنیایم خستە سەر شانم
غەریبی بە هاوڕێی سەفەر
چ کارساتێ ڕوێتکردم
دو ئێقیانوس دەبڕم
بەنی دوکەڵی
جەنگ دەکەم

...

جەلال عەبدوڵا ساڵح

نەهەنگی جەنگ ... جەلال عەبدوڵا ساڵح

پاپەڵ هەنگاو دەنێت
شەو ئەستێرە دەژمێرێت
شەپەل کەفی مردوی ئاو ئادەماڵێت
من لەقاتی یەکەمی پاپەڵەکە

تەنیایی نیشتمانمە
بیر لە مەرگی لقە گیاو
تەنایی مانگ دەکەموە
بەنی شەرابی پیر دەکەم
لای گەشەی چەپی دیواری شووشەی چینی
نەرگەلەی ئەفغانی
چاوەڕێی پیاوەکی ئەمریکی دەکات
دووکەڵی چەشتخانەی مەغریبی
دەڵەی ئاوی دەنەن
ئادەکا بەدوای درزی پەنجەرەیەکی شکاودا
پیرە مەردەکی ئەفریقی
گەچانی تەمەن ئادەژنەت
ژنەکی سەمالی
کەاوەکی ڕووسی لەسەردایە
سەیری بازدانی ماسی یە خوێناویەکان دەکات
من بەدوای تەنیایی خەم دا دەگەڕەم
کەس نابینم
دەڵیی مرۆڤەکان لە ڕەگەزی من نین
خەڵکی وان لە شایی بەختەوەریدا
هەموو مەستن
بە کەمەڵ دەشەنەوە
بەسەر بەرکەشی بیرەوەری ژیاندا
بەپەلە هەنگاو دەنەم بە قاتی دووەمی پاپەڕ
لە ناو حەوزی ژوور سەری ئاسمانی شین
تەکەڵاوە ڕەنگی پەستی
گەنم ڕەنگ و
ڕەش و سپی
تەماشا ژیان چەند مەستە بە مەڵەی مانەوە
ئافرەتەکی ئەرانی
دەگری بە ڕەفتەی با بردوی هەنگاری
شەرابی فەرەنسی
لەسەر کەشی مەزەکی ئیتالی دانیشتووە
بیر لە لەوی کچەکی مەکسیکی دەکاتەوە
لاولاوەکی ڕەمانی
هەڵزناوە بە سنگی پەنجەرەی ڕەژەهەڵاتتدا
بەنی عەتری مەمک و قژی دەکات
ژیان تامی بادەمی تاڵ دەدا

چاو دەگەم جگە لە خەم کەس نابینم
دەزانم تەنیایی جوانترین نیشتمانی منە
لە پە دەنگ دە
کاپتنی پیر هاوار دەکات
کەوتینە جەنگی نەهەنگکان
بەرەو ڕۆژئاوای
ئەقیانووسی خوێناوی ڕەگا دەبین
مەرگ لە دەرگای ژیانمان دەدا
پاپۆڕ تەکاندەدا
خەڵکی ئارامیان دەشڵەقێت
باڵندەی ژوور سەری پاپۆڕی بریندار
باڵ لەک دانە بە باوەشی نووری هەتاو
بەباك لە مەرگی مرۆڤی لەناکاو
من هیچم نییە بیدەمنم
هیچ لە دەست نادەم
ئاسمانی تەنییایم ڕەنگی ئاو دەگرێت
چارەکی بوێت بە مەرگ
دەبم بە خەراکی جوانترین نەهەنگ

……

جەلال عەبدوڵا سالح

فرمێسکی گیا …. جەلال عەبدوڵا سالح

…

ئاسمان بە تەنیا یە؟
کراسی گەی هەتاوی هەیە
کەی سەرمای بوو لەبەریەکات
تریفەی مانگ
هەمیشە سەمای بە دەکات

هەور لە ئامێزی دەگرێت
مەل هەندەفڕێت بە باوەشی
عەتری باخی پێش کەش دەکات

...

دەریا بە بەزارە ؟
شەپۆلەکی سیحری هەیە
شەوان گەرانی بە دڵتە
بەق بە قڕی شکاوەوە دەیلاوێنێت
زەریان لە لای دەستی چەپی
تەفان لە بەشی ڕاستی یەوە
دەنەوایی دەداتەوە

...

من گوندەکی شان شکاوی
تەنیشت ڕووبارەکی وڵ بووم
ژەنەڵی جەنگی سەدەکان وەرانی کردم
کانییەکی ژەر سەبەری
دارگوێزەکی ئەوارە بووم
نیوەشەوە
تاشبەردی ڕەکەوتەکی ڕەژهەڵاتی سەری بەیم
نیشتمانەکی گەنم ڕەنگ بووم
وەک نانی کەشی هەتیوو
سەگەکانی سەر سنوور ڕاندمی
هاوڕێی شاعیرەک بووم لە ڕەگەزی تاوس
یەکە لە عەشیرەتەکانی کەژەر
ئەوارەڕە لەسەر ماچی کچە کوشتی

....

بگەڕەوە بە لام
ئەی زەنگیانەی ژەر بارانی حەوزی تەنیا
ئەی هەناسەی شیعری غوربەتی نیوەشەو
ئەی سروودی ڕەی نەبەاوەی سەفەری دوور
ئەی ڕەحانەی بیرەوەری ناو تاقی نوور
لە هەموو شوێنەک بەنی باروت و
دوکەڵی جەنگی دێت

تەنها بەرهەیوانەکەی من
ڕەنگی بەفرە و
پووشە سەمای تیا دەکات
باران گەرانی بۆ دەڵێت

...

بگەڕەوە بۆلام
ئەی گەلاسی ژاوی کۆشی باخ
لە هەرشوێنە ڕەنگ دەبینم
پرسیاری تۆی لە دەکەم
عەسری پایز
گیرفانی بات بۆ دەگەڕێم
ئەوارەی زستان
پاڵتۆی زریان

...

کە گەڕایتەوە پێم بڵێ
چۆن تاشەبەردی
ئەم سەدەی دابڕانە خوێناویيە بجوێنم
هەزار سەرباز بە چەکەوە
لەسەر شانی ئاوستاوە

...

بگەڕەوە بۆ لام
ئێستا لە ڕەحانە بەهەزترم
تەنها ئاو دەناسم و
لەگەڵ چەمەک ژیگا دەبەم
قەڵەی شیعرەکم گرتووە
نازانم دەمبا بۆ کام کۆلاوەی
خەیاڵی بیرەوەری

...

بگەڕەوە بۆلام
ئەی هەناسەی گوڵ
ئەی دڵی دەریا

نێ ماسی گرم قولاپم هەبێ
نێ تفەنگم گولێ
نێ ژانەم سووپا

...

مرۆڤکی ماندووم
ئێژیم و دیواری زەمەناکن ڕەنگ دەکەم
چرکەی دەی شەماندەفەرکان دەژمێرم
بگەڕێوە من لەسەر سەفەرم
ماڵ ئاوا
ئەی دوکەڵی کۆیتی سووتاوی بیرەوەریم
ئەی ئاهای شکاوەی غوربەتی ڕەی دوورم

...

بەیانی زوو بگەڕێوە
پێش ئێوەی نیوەڕۆ هەرش بێنێ
هەنگاوێکی ماندووم
نامەم بێ سەفەر و ڕێگا
جگەیەکم هەر دەڕەم و
ناگەم بێ باوەشی دەریا
مرۆڤکم ماەم ئاوێ
بیرەوەریم
فرمێسکی گیا

...

جەلال عەبدووڵا ساڵح

ئاو دەزانێ من لێ کوەم ... جەلال

عەبدوڵا ساڵح

ئەمجارە کە گەڕامەوە
بەبێ باخی *(عەبێ ڕەزا)
لە ژێر پرچی دار گوێزەکان
چیرۆکی کوژرانی درەختم بۆ بگێڕەوە ؟
لە لای گەلاوی
بەردەم حەوزە شان شکاوەکەی دامنە
تا پێم بڵێ
کانییەکەی ئێو بەر
چەند ساڵ لەمێو بەر
سووپای لافاو کوشتی

...

کە سەردانم کردی
بەبێ بەردەمی ماڵی *(خاوەر)
بزانم ڕەنگی دەرگای حەوشەکەیان نەگۆڕاوە
بزانم کەتری سەر دیوارەکان
وەک جاران گەرانی دەڕەن
بزانم لاولاوەکان
باوەش دەکەن بە دیواری پیردا و
زەردەپەڕە ماچییان دەکا

...

کە گەڕامەوە
بەبێ بە کەبابخانەی *(حەمە گەورە)
تا پێ بە سییەکانم
هەناسەی دووکەڵی
خەموز و گەشت هەبمژم
زەرفە گەلاسم بدەرێ
بەنی دایکمی لێ بێ
لێ ڕەگەزی ڕەنگ
لێ سیحری قژی
ئەوارانی
تاقگێ بچێ

...

کە هاتمەوە
لە بەر هەیوانی ماڵی
چەلەکەکان دامنە
تا وەکوو جاران
گەرانی *(غەریب مەم) بە بەن
لە ماڵی (ڕەحان)
جامە دە و قەسوانی سەوزم بە بنە
کە تامی ڕەحی مەشکەی (حەلاو) ی لە بە
بمبە بە ژێر دارسەوکەی پشتی قەڵا
تا سەهۆی غەریبیم دەتوتەوە
تێر تەماشایی زەردەپەڕە ی منایم کەم

...

کە گەڵامەوە
گیرفانی ڕاستم پە کە لە چوالە و
لای چەپم لە مۆز
ئەسپەکی تەختەم بە بکڕە
بە هەناسەی مەل
بە پەکەنینی کچ
بە گەرانی بەق
بەدەنگی بروسکە
بە فووی با
کار بکا

...

کە سەردانم کردی
دەستم پە کە لە*(نان برنجی) ژیان
قاپە محەلەبیم لای *(فەرەیدوون)بە بکڕە
پەی بکە لە شیلەی شروبی بیرەوەری
بمبە بە لای *(عەبەی مەڵا)
با سە لووقمە قازی و
بەشی دوانیوەڕۆیەک
گەرانی غەریبیم بە بڕە
هەر وەکوو جاران

دەستم بگرە بۆ ماڵی *(دادە مینا)
تا بۆ چاوی کزەوە
ئایندەی ژیانی پووچم
بۆ بگۆڕتەوە
با پێم بڵێ
ژمارەی بۆقە شەهیدەکانی
*(کانی کوورە) چەند

...

گۆڕاوە
باسی ئەسپە سپییەکانم بۆ مەکە
پێم مەڵێ
چەند جار گلاون
چ جۆلانەکی سەر سنوور کوشتنی
لێم مەپرسە شیعر
خوێکی کام چۆڵەکی خەیاڵە
بۆ لە مەجلسی سیاسەتی ئادەکا
بۆ چل ساڵ لەگۆڕیا ژیام
کەتایی دەسماییم
هەناسەی کیسەڵکی شەت بوو
با بردی و نەگۆڕایەوە
پێم مەڵێ چەند گوڵەی باخ
قەمەی با سەری بڕی
کام جۆلانەی زریان کوشتی

...

گۆڕاوە
باسی سەرکەوتنەکانی
نیشتمانم بۆ مەکە
پێم مەڵێ بەرەبەیان
سەری دووپشک و
نیوەشەو
ملی بڕانە کەوی دەپەڕێنن
پێم مەڵێ وەچەکانیان
ئەسپە مژن
قاڵەنجەی زەرابن

کرمی میوو و
مێی باخ و
گۆنی ئاردن

...

کە گەامەو
بمبە بەلای چەمکی غەریب
تاقی درەختە دەکەم
بە نووری ژیان
دەست دەگرم بە دیواری شیعرەو و
پشت دەکەمە گەی جەنگ
بەربەیان دەگرمە باوەشم و
بە ئەواران پەدەکەنم
گەر هاتی
ئاو دەزانە من لە کوەم
نە ئازاری مەل بدە
نە تەم

...

جەلال عەبدوەا ساەح

...

*ناوەکان بەشکن لە یادگاری و بیرەوەری منا ەم.